

Šiame numery:

Studijų savaitės prasmė tremtyje.
Pavergta, bet nenugalėta.
Kultūrinė veikla ir ryšiai.
Premijautojai Danguolės Sadūnaitės
poezija.
Eilėraščiai apie vasarą.
Lietuvių angliakasių kolonija Illinojuje.
Nauji Stratfordo festivalio įspūdžiai.
Lietuvių knygų įėjimai XV-XVIII
amžiuose.
Nauji leidiniai.
Kultūrinė kronika.

Studijų savaitės prasmė tremtyje

Prof. dr. Antano Maceinos
sveikinimo žodis jubiliejinėi
studijų savaičiai Europoje š. m.
VII. 16-23 Freisinge, Vokietijoje.

Brangūs Bičiuliai,

Kas yra šios 25-kių studijų sa-
vaitės, kurių sukakčiai minėti
čia susirinkome? Matuojant jas
laiko mastu, tai trumputis metas
net ir asmens amžiaus eigoje, o
istorijos vyksme tai tik akimirka.
Tačiau mūsų studijų savaitės
vyko ir tebevyksta ne asmens ir
ne istorijos, o tremties akiratyje.
Šis gi akiratis nušviečia jas ypa-
tinga šviesa ir teikia joms ypating-
gos prasmės.

Susirinkę 25-jai studijų sa-
vatei, tuo pačiu susirinkome pasi-
džiūoti savo išterme. Kai 1953
metais Tiubingene tokioms sa-
vaitėms ryžomės, buvo dar labai
nėra, ar šį ryžą tesėsimė. Net
ir vėliau ne sykį būdavo kalbama,
ar neatėjęs laikas liautis rinkusis.
Bet mes nesiliovėme; mes rinko-
mės ir toliau, rinkomės kasmet,
rinkomės vis didėjančiu skaičiumi.
Ir šiandien džiaugiamės šimt-
mečio ketvirčiu, vainikuojančiu
mūsų susibūrimus.

Ši ištermė meta šviesos visai
dabartinei mūsų būklei: tremti-
nys pavargsta būti tremtiniais ir
mėgina virsti čia buvū. Jis neiš-
tesi. Užtat savomis studijų sa-
vaitėmis mes skelbėme ir teskelbia-
me kovą šiam nuovargiui. Mes
skatiname visus išverti būti
tremtiniais. Nes neištesėti būti
tremtiniais reiškia žlugti. Ir čia
kaip tik slypi pati giliausia studi-
jų savaitės prasmė. Gera yra su-
sitikti; gera pasibičiulauti septy-
netą dienų; gera pasiklausyti
paskaitų, turtėjant žiniomis bei
įspūdžiais. Tačiau ne tai sudaro
tikrąją šių susitikimų bei pašne-
kesių prasmę. Tai, kad išterma-
me tokiems susitikimams jau 25-
ri metai; kad nesiliaujame vis
rinktis ir rinktis; šį ištermę, šis
atkaklumas, šį drąsą nepavargti
— štai kas įprasmina mūsų sa-

KULTŪRINĖ VEIKLA IR RYŠIAI

ROMAS KASPARAS

Įvadinės mintys ir definicijos

Kaip jau matyti iš pavadinimo,
šis referatas skirtas kultūrinei
Bendruomenės veiklai ir ryšiams.
Manau, kad visiems yra savaime
aišku, jog čia nekalbėsime apie
kultūrą plačiąja prasme, o ribo-
simės tiksliai tuo, ką mes supran-
tame lietuviška tautine kultūra.
Ryšiais vadinsime visa tai, kas
lietuviškąją kultūrą padaro prie-
einamą išeivijos lietuviams, išsi-
barsčiusiems po įvairius pasaui-
lio kraštus, gyvenančius kai kur
kompaktiškose kolonijose, kai
kur pavieniai, lyg mikroskopinės
saulės svetimų kultūrų jūrose.
Tačiau, kalbant apie lietuvių tau-
tinę kultūrą, reikia pastebėti, kad
temos neįmanoma izoliuoti, lyg
daugiau nieko nebūtų ir lyg lie-
tuviškoji kultūra nebūtų kitų kultū-
rų veikliama ir pati kitų kultū-
rų neveiktų, tad visų pirmausia
vietaje kultūros definicijos, atsa-
kysime sau į klausimą, kas yra
kultūra plačiąja prasme.

Paprastai yra teigiama, kad
kultūra yra visa tai, kas yra su-
kurta pasaulinės žmonių visuo-
menės fiziniu ir protiniu darbu.
Taigi, terminas apima viską, ką
protu ir kūnu įvairiose sąlygose
galima sukurti ir perduoti atei-
nančioms kartoms. Žinoma, kul-
tūrą galima sukurti ir niekam jos
neperduoti, bet tuomet susidu-
riame su mirčiai pasmerkta ar mi-

rusia kultūra, o to, kaip vėliau
matysime, mes lietuvių ir ban-
dome išvengti.

Is bendrojo kultūros apibūdi-
nimo matyti, kad tai nepaprastai
platus žmogaus veiklos laukas,
kurį diskusijų patogumui siaurin-
sime į mums labiau apčiuopia-
mus ir mums lietuviams itin rū-
pimas sritis, kurios tampriai riša-
si su aktualiosiomis lietuviškos
išeivijos problemomis. Pirmiau-
sia, vadovaujantis bendrosios kul-
tūros definicijomis, ją padalysi-
me į dvi pagrindines dalis, bū-
tent: dvasinę ir materialinę. Ne-
sustosime ir čia, nes ir šios dalys
dėl savo apimtys yra dalomos į
suauresnes sritis, kuriomis jau ga-
li domėtis atitinkamų sričių spe-
cialistai — istorikai, sociologai ir
panašūs. Kaip pastebėjau pra-
džioje, mums šiandieną specifi-
niai rūpi ir yra aktuali tik mūsų
tautinė kultūra, kuri lygiai kaip
ir kultūra plačiąja prasme susi-
deda iš atitinkamų tautybei cha-
rakteringų dalių, būtent iš dvasi-
nės ir materialinės bei jas sudar-
ančių atitinkamų siauresnių sri-
čių. Taigi, visos šios minėtos kul-
tūros sritys turėtų būti puoselė-
jamos ir ugdomos, nes be šio pro-
ceso kultūra gali tik stagnuoti ar

ba smukti. Tautinei kultūrai ug-
dyti ir kurti, kaip ir bendrajai
kultūrai, yra reikalinga tam tikra
visuomenė, iš kurios narių tarpo
atsiranda pakankamai įvairių sri-
čių ugdytojų ir kūrėjų bei puose-
lėtojų, o tokiom sąlygom susida-
ryti yra reikalingas minimalus vi-
suomenės narių skaičius, kad at-
sirastų pakankamai visomis sriti-
mis besidominčių kūrėjų, nes re-
tas žmogus yra kūrėjas. Daugu-
ma yra, jei taip galima išsireikš-
ti, kultūros vartotojai, ne jos ga-
mintojai. Manau, kad jau yra pa-
kankamai aišku prie ko vedu sa-
vo nerafinuotų minčių dėstymu,
būtent teigiu, kad lietuviškoji iš-
eivija, ypač dar skaudžiai kentė-
dama savo narių nubyrimą dėl
įvairiausių priežasčių, bet labiau-
siai dėl nutautimo, būdama at-
skirta nuo tautos kamieno, kuris
jos nepapildė jau daugiau kaip
30 metų, neturi galimybių puose-
lėti visapusiškos tautinės kultū-
ros, nekalbant jau apie kultūrin-
io proceso įgalinti, niekur iš-
eivijoje neturime pakankamai di-
delės kolonijos, kuri savaime ir
natūraliai užpildytų kultūrinis

po reikius visose dvasinės ir mate-
rialinės kultūros srityse. Tiesa,
galime prileisti, kad, naudojantis
moderniomis susižinojimo ir su-
siekimo priemonėmis, kompakti-
ška kolonija nėra esminė sąlyga
tokiam procesui vykti. Antai, JA-
V-se, Clevelandą gražiai papildė
Chicago, ją Detroitas ir t.t., bet
ar to pakanka? Atrodo, toli gra-
žu ne, bet nėra ko nusiminti, nes
dabartinė lietuviškoji išeivija,
oriešingai kaip savo laiku žydų
išeivija, tokios pareigos neturi,
yra Lietuva, ir mes galime nau-
dotis kai kuriomis jos kultūrinė-
mis vertybėmis, nes esame tau-
tos dalis.

Kultūra ir išeivija

Kad išeivijoje yra nepakanka-
mai kuriama, jau seniai yra pa-
stebėję kai kurie mūsų išeivijos
mintytojai — Juozas Eretas, An-
tanis Maceina ir kiti. Maceina
savo straipsnyje "Tautos pakai-
talas ar papildas, tremties pras-
mės bejieskant", teigia, kad ypač
dvasinės kultūros reikalai yra rei-
kalingi dėmesio, nes tauta Lietu-
voje, vienokio ar kitokio režimo
prispausta, kuria ne tai, ką kurti
laisvėje, bet ko reikalauja oku-
pantas. Todėl ten tautos kultū-
ra yra vienkryptiška, aprėžta
tik tam tikromis sritimis, kitas sri-
tis nuvertinant arba tiesiog jas

draudžiant. Išeivijos uždavinys
yra atverti šias mūsų kultūroje
atvertas žaizdas. Lietuviams iš-
eiviams, teigia Maceina, nėra įma-
noma ir nėra reikalo tapti tautos
pakaitalu ir kurti tautos kultūrą
jos visuomenėje, nes mūsų skaičius
yra per mažas ir jėgos per men-
kos. Išeivija gali naudotis Lietu-
vos kultūra, nes daugelyje sričių
ji yra geroje būklėje ir būtų tau-
tiškai negarbinga to nepripažinti
ir nesididžiuoti, nes didelė pa-
žanga yra padaryta gamtos moks-
luose, matematikoje ir filologijoje.
Visai kitaip yra su dvasine kul-
tūra, nes kai kurios jos sritys: fi-
losofija, literatūra, istorija, socio-
logija ir panašios gali būti vys-
tomos tik taip, kaip reikalauja
okupantas. Laisvos interpretaci-
jos čia nėra. Kiek geriau su dai-
liaja literatūra, tapyba, architek-
tūra, muzika — žodžiu, su me-
tais. Kai kurios sritys, kaip reli-
ginės kultūros sritys, yra visai už-
draustos. Absoliučiai jokios lais-
vės čia nėra. Religinė mūsų kul-
tūra tėvynėje merdi pilna šio žo-
džio prasme. Ji ten okupuojama
žimo planuose pasmerkta išny-
kimui.

Maceinos nuomone, išeivijoje
reikia kurti, visų pirmausia, re-
liginę sritį, o čia kaip tyčia,
išeivija yra gėdingai mažai pa-
dariusi. Maceina klausia, kur yra
religinė literatūra, muzika, tapy-
ba? Tą patį jis sako ir apie filo-
sofiją. Anot jo, išeivijai reikėtų
užteikti, kad spragas šiose srity-
se būtų galima užpildyti. Taipgi
išeivija turinti duoti papildomą
muzikos ir literatūros kritiką, is-
toriją, sociologiją ir kitoms sriti-
m. Tai maždaug tokie uždavi-
niai išeivijai dvasinės kultūros
apimtyje į kuriuos reikia atkreip-
ti skubų dėmesį, jau nekalbant
apie kitas dvasinės ir materiali-
nės kultūros sritis, kurias išeivi-
ja turi puoselėti, visų pirmausia
dar ir dėl to, kad tos sritys pala-
ko ir pačios išeivijos gyvybę, su-
laiko arba bent sulėtina nutau-
timo procesą. Tad kyla klausim-
as, ką dar turi išeivija daryti ir
kokios yra dar kitos tos puoselė-
tinios sritys, kurios prailgina iš-
eivijos egzistenciją? Nepilnas to-
kios veiklos sąrašas, atrodo,
įtrauktų visa tai, ką išeivija ligi
dabar yra dariusi, būtent: litua-
nistinį švietimą, tautinius menus,
muziką, teatrą, šokius; spaudą,
religiją ir t.t.

Išeivijos ryšiai

Kalbėdamas apie šias lietuviš-
kos kultūros sritis ir minėdamas
išeiviją, turėjau omenyje išeivi-
ją nuo pačios jos atsiradimo pra-
džios. Šiandieną, suvažiuavus PLB
seiman, i išeivijos problemas žvel-
giu iš organizacinės Bendruome-
nės perspektyvos, o ji ne visur
sutampa su bendrąja išeivijos
perspektyva, kadangi, visų pir-
mausia, Bendruomenė yra vė-
lesnių laikų fenomenas, kuris, be-
je ypač šiaurės Amerikoje, remia-
si beveik išimtinai specifiniais
emigrantais, atsiradusiais čia po
II Pasaulinio karo, ir jų prieaug-
liu. Senoji išeivija, apleidusi Lie-
tuvą ir įsikūrusi įvairiuose kraš-
tuose, beveik jokių tarpusavio
ryšių neturėjo. Kiekvieno krašto
lietuviškoji išeivija bendravo su
Lietuva, caro laikų ar nepriklaus-
soma, tiesiogiai. Tai lengvai su-
prantama, kad Lietuvai esant ga-
na prieinamai, ypač nepriklaus-
mybės laikais, ji buvo lyg ašis,
(Nukelta į 2 psl.)

Popiežius Paulius VI, mirusio rugpjūčio 6 d., vienas iš daugelio susiti-
kimų su lietuviais. Čia popiežius įteikiamas išleistasis, istorijos mokslui
labai reikšmingas. Lietuvos vyskupų reikiacijų šventojam sostui pirmasis
tomas, su Paulium VI kalbasi, pradedant iš kairės: Reliacijų tomo re-

daktorius, istorikas prof. Paulius Jatulis, Marijonų vienuolijos generalinis
prokuratorius ir postulatorius kun. Juozas Vaiskora MIC, istorikas prof.
Paulius Rabikauskas, S.J., istorikas kun. dr. Jonas Bičiūnas ir Lietuvių
katalikų mokslo akademijos pirmininkas kun. prof. Antanas Liulma, S.J.

Kultūrinė veikla ir ryšiai

(Atkelta iš 1 puslapio)

apie kurią pradžioje, kad ir neoficialiai, sukosi visa išeivija lyg ratas, nors to rato stipinai vienas su kitu ir nesusisiekė. Po II Pasaulinio karo, Lietuvai tapus aklinai nuo laisvojo pasaulio atskirtai, o pokario išeivijai atsidūręs įvairiose kraštuose, ypač po Pasaulio Lietuvių Bendruomenės įsikūrimo, imta šiek tiek darytis aplinkui. Pirmuoju oficialiu tokiu reikiu tenka laikyti antrojo PLB v-bos pirmininko dr. J. Sungailos, pirmininkavusio 1961-63 metais, kelionę po Pietų Amerikos lietuvių kolonijas. Trečiasis pirmininkas J. Bačiūnas jau pasiekė net Australiją. Žinoma, šių kelionių negalima laikyti kultūrinėmis, tačiau, be abejo, jos artino tolimų kraštų lietuvių, todėl pradėjo vystytis, pradžioje nedraus, vėliau gan tampa ryšiai. I šių ryšių sąrašą reikia įtraukti dainininkų bei muzikų gastroles po Pietų Ameriką ir Australiją, bei I ir II PLJ Kongresus, kuomet į S. Ameriką pradėjo atvykti kitų kraštų jaunimas. Praeitais PLB v-bos kadencijos metu šie ryšiai pasiekė ligi tuomet dar nebuvusio intensyvumo ir sistingumo. Antai, su PLB parama 1974 metais Kolumbijoje lankėsi Hamiltono Gyvataras. Sekė Windsor "Aušra" su gastrolėmis į Argentiją, Urugvajų ir Braziliją, o po poros metų į Angliją. Ruošiantis III PLJ Kongresui, Pietų Ameriką aplankė solistų kvartetis N. Linkevičiūtė ir B. Prapuolenis su akompaniatorium R. Apeikyte. Kiek vėliau, 1976 metais, tas pats duetas gastroliavo Australijoje ir dalyvavo Australijos lietuvių dienos. Tuomet dar nesibaigę išeivijos kultūriniai ryšiai. Štai, 1977 metais su lituanistinėmis visuomeninėmis pobūdžio paskaitomis Pietų Amerikos lietuvių Kolumbijoje, Argentinoje, Urugvajuje, Brazilijoje ir Venecueloje aplankė dr. A. Klimas. Tų pačių metų vasarą su PLB parama į Pietų Ameriką nuvyko Hamiltono mergaičių choras "Aidas", kuris ten gastroliavo net 5 kraštuose, o metų pabaigoje Australiją lankė poetas Bernardas Brazdžionis. Visoje šioje eilėje lietuvių nepaminėti Jaunimo kongreso organizatoriai ir padėjėjai, kurie dirbo su Pietų Amerikos lietuvių jaunimu ir nors jų negalime laikyti kultūrininkais, kai kur dėl to dandro darbo atgijo jaunimo šokių grupės, susikūrė dainos sambūriai ir t.t. Ne visi planai buvo įvykdyti arba dar yra neįvykę. Antai, Pietų Amerikon šiais metais negalėjo vykti poetas Kazys Bradūnas dėl įsipareigojimų Europai, bet šią vasarą su lituanistikos kursais vyksta D. Matulionytė iš Clevelando. Tai tokie ryšių vaizdas paskutiniųjų 5-rių metų perspektyvoje.

Pažvelgus į šios kultūrinės ryšius, žinoma, kyla ir klausimų, mes yra aišku, kad tokia veikla nėra pigi ir jos neįmanoma finansuoti saviveikliniu būdu. Skeptikai ir tokių ryšių palaikyteliai, o tokių ypač JAV neturksta, čia mato tik bereikalingą ir taip jau negausių išeivijos finansų eikvojimą. I šią problemą siūlau žiūrėti pragmatiskai, atsakant į vieną klausimą, būtent: ar kultūriniai ryšiai yra išeivijai naudingi?

Būdamas PLB v-bos nariu, kuri šią ryšių politiką vedė, o man pačiam net keletą kartų tų ryšių mezgime aktyviai dalyvavus, užėjusių ryšių atžvilgiu teigiama pozicija, argumentuodamas už ją štai kaip: Politinė Lietuvos padėtis išeivijai iškėlė tam tikrų uždavinių, kurie padaro lietuvišką išeiviją skirtingą nuo kitų tautybių išeivių. Tauta, būdama tėvynėje pavergta politiniai ir kultūriniai, savo lietuviškąją išeiviją ipareigoja rūpintis palikta tėvynė ir padėti jai politinėje ir kultūrinėje plotmėje. Anot Macieinos, išeivija turi papildyti tau-

tą tose srityse, kuriose ji pati veikti negali, būtent veikti, kad Lietuva atgautų nepriklausomybę ir padėti išlaikyti bei kurti visapusišką lietuvišką kultūrą. Šiandien dar neturime pagrindo lengvai tikėti į greitą Lietuvos nepriklausomybės atstatymą, tad išeivija, turėdama paskirtį ir norėdama ją atlikti, turi rūpintis ir savo išlikimu arba bent savo egzistencijos prailginimu. Tai yra, ji turi dalį savo energijos ir finansinių išteklių skirti sau — savo išlikimui!

Pasaulio istorija mums kalba apie daugybę išeivių negailestingų balsų. Galime paminėti atvejų atvejus, bylojančius apie įvairias išeivių bangas, pranykusias aplinkos jūrose. Antai, kur šiandien yra po 1831 metų sukilimo išbėksta lenkų išeivija, kur dingo carinės Rusijos emigrantai, atsidūrę už tėvynės po bolševikų įsigalėjimo? Atrodo, kad ir mūsų likimas gali būti panašus nebent mes laiku imsimės atitinkamų ir, reikalui esant, drastiškų priemonių, kad istorija nepasikartotų. Mes dažnai įsiekome pavyzdžių, kurie mūsų išeivijai teiktų vilčių išlikti. Žinoma, pirmiausia prisimename klasikinį žydų pavyzdį. Jie išeivijoje išliko net tūkstančius metų, bet tai vargu ar geras pavyzdys lietuviams, nes mes neturime nei skirtingų rasinių požymių, nei visų svarbiausia, savos ar bent savitos religijos. Žydų pavyzdžiui sau negalime statyti ir nėra prasmės juos imituoti. Tenka žvalgtis į kitas išlikusias mažumas — Quebeco prancūzus, kurie, mano manymu, žymiai geriau atitinka lietuviškosios išeivijos charakterį negu žydai. Matome prancūzų žais katalikais net keletą šimtmečių anglosaksų jūroje, kuri visokiems būdais bandė tą salą užlieti, bet tai neįvyko. Quebecas šiandien gana garsiai kalba apie atsiskirymą nuo Kanados ir įkūrinia prancūziškos valstybės. Mes lietuviai, visai nesiskirdami ir Kanados prancūzų reikalus ir jiems nei pritardami, nei nepritardami, vis dėlto galime klausti, kas igalint toki prancūzų tautinį išsilaikymą? Atrodo, yra gana aišku, būtent: kompaktiškas vietovės apgyvendinimas tautybe, kuri, turėdama pakankamą narių skaičių, pajėgė išsilaikyti kultūriniai. Panašus pavyzdys yra ir Juodosios jūros pakraščio vokiečiai (Schwarzmeerdeutsche) bei vokiečiai Santa Catarinos provincijoje Brazilijoje.

Lietuviškoji išeivija, gyvendama diasporoje, t.y. pabirusi plačiausioje pasaulio erdvėje mažais skaičiais, šiuo atžvilgiu yra visai nepažįsti ir prancūzų mažumą Kanadoje ar vokiečius prie Juodosios jūros, tad, kad ji "supanašėtų", iškyla lietuviškosios išeivijos sukompatinimo reikalas. Žinoma, išeivijos sukompatinimas yra nerealus ir neįmanomas geografinė prasme, tačiau panaudojimas modernių susižinėjimo ir susisiekimo priemonių, t.y. tamprinant įvairaus pobūdžio ryšius tarp kolonijų, neaplenkiant nei mažųjų, atrodo, būtų įmanoma pasiekti gero suartėjimo ir būtų realu tikėtis lietuviškosios išeivijos egzistencijos pratęsimo. Čia, be abejo, galima užimti negatyvią poziciją, teigiant, kad ryšiai, kokie jie bebūtų, nelaiduoja tautinio išsilaikymo ir nebūtina žadina atsparumą svetimų kultūrų įtakai. I tai geriausia atsakyti, pažvelgus, ką sako gyvenimo patirtis. Drįstu tvirtinti, ir, manau, man visai pritaris Pietų Amerikos atstovai, kad ryšium su Jaunimo kongresu su daugelyje vietų čia atgijo susidomėjimas lietuviškumu. Neveltui yra teigiama, kad Pietų Amerikoje yra susidaręs naujos galimybės ir, jei ji ir vėl nebus pamiršta, iš ten galima tikėtis stipraus įnašo į išeivijos lietuvišką gyvenimą, nežiūrint,

Nuotrauka Vytauto Mažeilo

kad ten daugiausia veikia jau antrosios ir trečiosios kartos lietuviai. Štai, kongresui viską sujungiant, Pietų Amerikoje įsina du jaunimo leidžiami laikraščiai — "Jaunimo žodis" Argentinoje ir "Pašvaistė" Kolumbijoje. Ryšium su kongresu ir jo poveikiu yra organizuojamos lietuviškos lietuviškos jaunimo stovyklos Urugvajuje, Venecueloje, Kolumbijoje, Brazilijoje ir Argentinoje, o tokių dalykų P. Amerikoje nebuvo nei prieš 20 metų, kuomet lietuviška veikla, pagal visas taisykles, turėjo būti stipresnė. Yra ir daugiau atgimimo pavyzdžių. Antai, "Aušros" kvarteto apsilankymo poveikyje Argentinoje yra įsikūrę net dvi mergaičių dainininkių grupės, berods oktetas ir sekstetas. Viena iš šių grupių Jaunimo kongreso metu, gėrėjosi įvairių kraštų lietuvių. Vieneto repertuarą žymia dalmi sudaro lietuvių kompozitorių kūriniai. Šie pavyzdžiai aiškiai rodo, kad, ryšiams užsimezgant, gimsta ikvėpimas ir atsiranda galimybės, kurių anksčiau nepastebėjome arba pastebėjus nemojome įvertinti. Negana to, turime atsiminti, kad šie ryšiai neturi būti vienakrypčiai ir jie tokiu būdu, kaip atsiranda galimybės padaryti juos daugiakrypčiais. Vieni tokiu pavyzdžiu noriu nurodyti Adriano Jocytes iš Argentinos apsilankymą JA V-se, kur jai buvo sudarytos galimybės dainuoti Šiaurės Amerikos lietuviams. Reiškia, ir Pietų Amerikoje turi vertybių, kuriomis gali ir nori dalytis su kitų kraštų lietuvių, kuomet tam yra sudaromos sąlygos. O kodėl nesudaryti sąlygų Pietų Amerikos ar Australijos lietuviams: literatams, dailininkams, mokslininkams ir panašioms atvykti į Šiaurės Ameriką ar Europą su savo menu? Kodėl, pavyzdžiui, nematome mokslininkų iš Pietų Amerikos Mokslo ir kūrybos simpoziumuose, kurie vyksta Chicagoje? Kodėl išvis traukia mažai žinome apie kitų kraštų lietuvių, jų veiklą, vargus ir rūpesčius?

Kalbant apie ryšius ir iliustruojant paskirais įvykiais, lengva susidaryti galimybių vaizdą ir apimti tokios veiklos, kuri teiktų naujų vilčių lietuvių išeivijoje palaikyti, tad leiskite Jums pakalbėti apie tai, ko būtų galima tikėtis, jei pavyktų ryšių

pagalba išeiviją "sukompaktinti". Visų pirmiausia, turėtumėm bent 50,000 žmonių masę, kuri retkarčiais pažinti ir lietuvišką laikraštį, pakalba tarp savęs lietuviškai, nueina į kokios nors organizacijos susirinkimą ar parengimą. Čia remiuosi p. Nainio apskaičiavimais ir jo kalba, pasakyta Pietų Amerikos lietuviams VI-jo jų kongreso proga, š.m. vasario mėnesį Montevidejuje. Aišku, dėl cituoto skaičiaus vieningos nuomonės nebus, tačiau nemanau, kad optimistų ir pesimistų skaičiai žymiai skirtųsi. Kaip ten bebūtų, turint bent 50,000 lietuvių, kurie lietuviška kalba domisi, manau, nebūtų per sunku juos dar labiau sudominti nauja ir nematyta įvykių pasiūla, o apjungus juos tampa komunikacijos ryšiais, jau būtų galima šį tą padaryti. Pirmiausia, matau naujų galimybių spaudai, t.y. laikraščiams ir ypač knygoms. Pažvelgus į dabartinius knygų tiražus: E. Cinzo "Brolio Mykolo gatvė" — 800 egzempliorių, B. Railos "Bastūno maištas" — 700 arba S. Rukienės "Grįžimas į laisvę" — 1000 egzempliorių, matome, kad net lengvos ir mums aktuales literatūros paklausa yra juokingai maža. Geriausiu atveju tenka 1 knyga 50-čiai asmeniui, o tai reiškia, kad tik maždaug 2 proc. išeivių gali įsigyti lietuvišką knygą. Čia paminėjau JAV-se spausdintų knygų tiražus, ir jeigu Jums nepadarė išpuodžio, leiskite supažindinti su kituose kraštuose leidžiamų knygų tiražais. Antai, Z. Bačelio "Nerimo siela", išleista 1975 metais Brazilijoje didžiojo 200 egzempliorių laida. Vadinasi, šia pastarąja knyga leidejai tikisi pasiekti mažiau negu 0.5 proc. išeivių! (4 proc.) Tiesa, turiu pripažinti, kad geriau einasi su "L.K.B. Kronika" — ji spausdinama 10 proc. (1) Panašiai yra ir su kitomis mūsų kultūros aprašikomis — muzika, menu ir mokslu. Kiek procentų išeivijos yra matė ir girdę solistus kaip D. Stankaitę, S. Barą, Vaznelį, Strimaitį, Verikaitį, Daunorą ir kitus? Kiek yra mačiusių Rimšos, Zapkaus, Brazdžio ir kitų dailininkų kūrybą? Kiek yra mačiusių ir girdėjusių dr. A. Klimas, dr. M. Gimbutienę, dr. S. Vardį, dr. R. Šilbajorį, dr. T. Remeikį ir panašius, jau

(Nukeita 4 pusl.)

(Atkelta iš 1 psl.)

telę kultūrinę plotmę. Nes tik kultūrinė plotmė tegali išgelbėti mus nuo pavojaus virsti čiabuviu ir tuo būdu žlugti tautai. Po 25-rių metų tai yra pasidarę ypatingai aišku.

Kas tad, malonūs Bičiuliai, yra buvusios mūsų studijų savaitės? — Jos yra buvusios mūsų išvėrmė, mūsų tremtinių skosios samonės bandymas ir mūsų vilties gairė. Jomis liudijome savo ryžą likti trimtiniams iš kartos į kartą, neskaiciuodami, kiek kartų praėjus; jomis skatinome kūrybinę sąmonę svetur, nežiūrėdami, kur ir kada kas yra gimęs; jomis įjungėme ir kultūrinis žygys tėvynėje, nepaisydami šio jungimosi sunkenybių bei kliūčių. Tai ir buvo pati tikroji bei gilioji mūsų studijų savaitės prasmė.

Telieka ši prasmė gyva, aiški ir reiklų visų tolimesniųjų metų eigoj! Tai giliausias mano linkėjimas šią didžios sukakties dieną.

Jūsų

Antanas Maceina

Pavergta, bet nenugalėta

XXV-sios Europinės Lietuvių studijų savaitės pareiškimas

1978 liepos 16 — 23 d. Vak. Vokietijoje, Freisinge mieste, prie Miuncheno, Kardinolo Doepnerio namuose, įvyko 25-ji europinė Lietuvių studijų savaitė, kurioje dalyvavo įvairaus amžiaus, skirtingos visuomeninės padėties, įvairių pažiūrų anksčiau ir senesniai Lietuvių palikę lietuviai iš Anglijos, Australijos, Belgijos, Italijos, Olandijos, Prancūzijos, Švedijos, Šveicarijos, Vakarų Vokietijos, o taip pat iš JAV ir Australijos.

Šioje jubiliejinėje savaitėje, skirtoje pažymėti Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 60-sias metines, mes klausėmės pasakytų, gilinomės į Lietuvos praeities ir dabarties klausimus, mūsų žvilgsnis lietuvių įvairias politinio, ekonominio, kultūrinio ir dvasinio gyvenimo sritis, susijusias su lietuvių tautos istoriniu likimu, dabartine laisvės kova ir ateities galimybėmis.

Sveikindami brolius ir seseris pavergtoje tėvynėje Lietuvoje ir visas lietuviškai plakančias širdis plačiame pasaulyje, XXV-sios europinės Lietuvių studijų savaitės dalyviai pakartojo savo įsipareigojimą dirbti ir aukotis nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymui, kad būtų atitaisytos didžiulės skriaudos lietuvių tautai ir atstatytos visos jai priklausios žmogiskos ir tautinės teisės, kad ji vėl galėtų džiaugtis pilnatise padėtimi laisvų pasaulio, pirmoje eilėje laisvos ir apsiplungusios Europos, tautų šeimoje ir veiksmingai prisidėti prie visos žmonijos gerovės.

Tradicinėje Tėvynės valandėlėje XXV-sios europinės Lietuvių studijų savaitės dalyviai drauge su Lietuvos Helsinkio grupės atstovu užsienyje Tomu Venclova prisiminė naująsias pavergtųjų smurto aukų — drąsų ir garbingą žmogaus ir tautos teisių gynėją Viktorą Petkų, pareiškė savo pasipiktinimą ir protestą drauge su visais dorais lietuvių ir pasaulio visuomene prieš nežmoniską ir savivališką

sovietinio teismo nuosprendį. Mes reikalaujame Viktorą Petkų paleisti ir neklaidyti jam veikti visuotinės žmogaus teisių deklaracijos ir Helsinkio Baigiamojo akto dvasia.

Drauge reiškiamę gilią pagarbą nuteistajam ir visiems kitiems, kurie šiandien Sov. Sąjungos kalinėjimuose ir lageriuose kenčia už teisingą Lietuvos reikala. Mes niekada nepamiršom ir nepamiršim tokių vardų, kaip Petras Paulaitis, Klemensas Širvytis, Jonas Matuzevičius, Algirdas Zypė, kaip Nijolė Sadūnaitė, Ona Pranskūnaitė, Petras Cidzikas, Petras Plumpa, Sergejus Kovaliovas, Vladas Lapienis, Balys Gajauskas, o dabar ir Viktoras Petkus, kurie savo asmenine kančia gyvai įkūnija teisingus ir kilnius lietuvių tautos troškimus, atspindinčius "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoje, "Aušroje" ir kituose pagrindinio leidiniuose. Jų įkvėpti mes atnaujiname savo ryžą visomis mums prieinamomis priemonėmis tęsti jų kovą ir paveikti savo aplinkoje kitus, kad Lietuvos laisvės ir žmogaus teisių kovotojų pastangos neštų vis daugiau vaisių.

Broliai ir seserys būkime išvermingi ir tvirti mūsų tautos kankinių pavyzdžiu: su Dievo pagalba dirbkim, kovokime dėl Lietuvos!

VAK. VOKIETIJOS ATEITININKŲ SUVAŽIAVIMO REZOLIUCIJA

Vak. Vokietijos lietuviai ateitininkai, susirinkę 1978 liepos 20 i metinę konferenciją Freisinge prie Miuncheno, vieningai nutarė išreikšti padėką tauriam ir didvyriškai žmogaus teises ginančiam Viktorui Petkui, kurį sovietinis teismas Lietuvoje nuteisė 10 metų kalėjimui ir 5 m. ištėmimo.

Konferencijos dalyviai taip pat vieningai reiškia pasipiktinimą dėl sovietinio teismo neteisingo nuosprendžio Petkui, nes tai akivaizdus prieštaravimas Helsinkio susitarimo Baigiamajam aktui.

Ištaigos ir buto tel. 652-1381
DR. FERD. VYT. KAUNAS
BENDROJI MEDICINA
1407 So. 49th Court, Cicero, Ill.
Kasdien 10-12 ir 4-7
Užkylus treč. ir šeštad.

Tel. ofiso ir buto: Olympe 2-4150
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Užkylus trečiadienį.
Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
Lietuviai gydytojas
3925 West 59th Street
Val: pirm., antr., ketvirt., ir penkt. nuo 12-4 val. popiet ir 6-8 val. vak. Treč. ir šeštad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKIŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
3307 W. 61st Street
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofs. tel. 737-1168, rez. 230-2010

Ofs. tel. 4-1818; rez. PR 6-9601
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
71-os ir Campbell Ave. kamp.
Val: pirm., antr., ketvirt., ir penktad. 3 iki 7 v. p. Tik susitarus.

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofiso: 111 NO. WABASH AVE.
4300 NO. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą.

DR. FRANK PLECKAS
(Kalba lietuviškai)
OPTOMETRISTAS
Tikrina akis. Pritaiko skyles ir "Contact lenses".
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLIS IR PROSTATO CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antr., nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2380, rezid. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS
Adresas 4255 W. 63rd Street
Ofiso telefonas RE 5-4410
Residencijos telefonas GR 6-0611
Ofiso val: pirm., antr., ketv. ir penktad. nuo 1:00 iki 3:00 val. popiet

Ofiso tel. EE 4-2123, namų GI 8-6193
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val: pirm., antr., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — iš anksto susitarus.

Tel. ofiso PR 6-0446
F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą.

Ofs. tel. 586-5106; namų 381-5772
DR. PETRAS ŽLIORAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6745 West 63rd Street
Val: pirm., antr., ketv. ir penkt. 2-7; šeštadieniais pagal susitarimą.

DR. K. G. BALUKAS
Akimertija ir moterų ligos
Ginekologinė chirurgija.
6449 So. Pulaski Rd. (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Jei netaliolela skambinti 374-8004
Prima ligonius pagal susitarimą.

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Avenue.
Val: pirm., antr., ketv. ir ketvirtad. 8 iki 1:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso telefonas W 5-9670.
Rezid. tel. WALbrook 5-3048.

Tel. ofiso HE 4-5849; rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val: pirm., antr., ketv. ir penkt. 1:00 - 5:00 val. popiet. treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Jonas G. BYLA-BYLAITIS
GALVOS IR STUBURO LIGOS
2838 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Tel. — 476-3409
Valandos pagal susitarimą

Dr. Ant. Budoko kabinetas perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. — GR 6-2400
Val: pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penkt. 10-4; šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477; Rez. 246-2839
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės ligos
CRAWFORD MEDICAL BLDG.
6449 So. Pulaski Road

DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Tel. — BE 3-5893
Specialybė Akčių ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. — PR 2-2220
DR. JANINA JAKSEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-0000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3944 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

Rez. — 327-1985
DR. K. A. JUCAS
DERMATOLOGIJOS CHIRURGIJA
1002 No. V. Avenue
Ofiso tel. 80-4441
Valandos pagal susitarimą.

Džiaugsmo ir sielvarto sambėgoje

Premijuotoji Danguolės Sadūnaitės poezija

Danguolė Sadūnaitė, BALTAS IEVOS MEDIS. Eilėraščių, išleido Ateities leidykla 1977 m. Lietuvių rašytojų draugijos premiją laimėjusi knyga. Aplankas — Nijolės Palubinskienės. Rinkinys 126 psl., kietasis viršelias, kaina — 5 dol., gaunamas ir "Drauge".

Poezijos fragmentas, su kelių įvaizdžių taiklia akistata, visuomet žavėjo žmonių. O šiuolaikiniame pasaulyje lyrikos liesumas tampa lyg ir būtinybe. Žmonės "serga" laiko stoka ir kratosi plačių poetinių išsiliėjimų.

Fragmentiškai sukurptas eilėraščių rašo ir Danguolė Sadūnaitė jau nuo 1961 m. išleisto rinkinio "Vasaros medžiai". Jos jaudiniam verlibre režime vieną kitą nutrikusią frazę, dvitaškių ar brūkšnių virtinę, skliausteliuose įterptą palyginimą, tarp eilučių, ore, pakibusių įvaizdžių. Nedaug žodinio kuro. Nedaug įprastos sintaksinės tvarkos. Jokio deklaratyvumo. Vienok vidinė logika, kad ir sukręsta, išlieka gyva. Jausmo gija neištrinta. Džiaugsmas ar sielvartas užfiksuotas.

Ne visiems skaitytojams šitoks eiliavimas yra prie širdies. Konservatyvus požiūris literatai ne kartą poetiui patarinėjo, kaip reikia rašyti eilėraščius. Tačiau D. Sadūnaitė išliko ištikima pasirinktam stiliui, kurio gairės buvo nužymėtos XX amžiaus pradžios amerikiečių imazistų poezijos manifestuose. Ir mūsų poetė bando rašyti betarpiškai, lakoniškai, be jokios ritminės schemos.

Kaip žinome, paskutinis D. Sadūnaitės rinkinys "Baltas ievo medis" buvo įvertintas 1977 m. Lietuvių rašytojų draugijos premija. Šis taurus įvykis bematant sukėlė ant kojų tradicinio rašymo gynėjų. Kaip čia dabar?! Keistai eiliuojanti poetė gauna premiją tuo metu, kai knygas yra išleide tvirto konvencinio pamato autoriai? Koks akibrokštas! Koks premiją skiriančios komisijos suktumas! Pasak jų, D. Sadūnaitė parašė menką rinkinį, nekūrybiškai pasikartoję, netgi smuko.

Tai rašydama, turiu minty uolius literatūros apžvalgininko Pr. Naujokaitis straipsnį "Lietuvos rašytojų draugijos premija paskyrus" (Darbininkas, birž. 16 d.). Straipsnį perskaitę įsitikiname, kaip lengva spaudoje rimtai plepėti nebūtus dalykus, dar lengviau pasisavdyti pykčio grumtais. Pr. Naujokaitis ryžtasi smarkiai sukritikuoti, tiksliau pasakyti, suniekiinti D. Sadūnaitės knygos vertę.

Štai jo pagrindinis sofizmas: "Jei poetiui ir atleistume turinio hermetiškumą, siaurumą, emocijų išsekimą, tai joki būdu negalime pateisinti išraiškos priemonių subanalėjimo, nuolatinio tu pačių sugroteskintų metaforų kartojimo". Toliau jis prikiša lyriškai aplinkos vaizdo vulgarinimą, šurkštumą, originalumo ir įtaigumo pradžudymą.

Isidėmėkime, kad kritikas maloningai lyg ir atleidžia poetiui uždarumą, siaurumą, emocijų išsekimą, atseit, ydas, kurių atleisti neįmanoma, nes D. Sadūnaitės knyga nėra nei uždara, nei siaura, nei išsekusi. Tai tiesa, D. Sadūnaitė, kaip gabi poetė, dangsto savo emocijas, bet kiekvienas atidesnis skaitytojas pajus poetės išgyvenimo pulsą, plakančią dažno eilėraščio potekstėje. Čia virpa subtili patirto skausmo gaida. Argi Pr. Naujokaitis, pasiekęs išminties viršūnę, jau nepajėgia jos išgirsti? Argi tie gajūs (ne grotesko grimasa, bet šypsniu pasiūsoje) įvaizdžiai iš tikro yra vulgarūs? D. Sadūnaitė, atsiremusi į globojančią aplinką, kartais paįvokauja su saule, medžiais, su lietumi, mėnuliu ir t.t. Kas čia

PR. VISVYDAS

tokio, jei ji familiariai, sakyčiau, iš draugiškumo, saulę pavadina plėšiku, kuris iškrausto kišenes; mėnuli — senu siuvėju; medžius — žaliais banditais; žvaigždes — turgaus moteriškėmis... Tai nėra nei vulgarumas, nei įmantrumas, bet draugiškai džiugi gamtos personifikacija. Žinoma, vieni tropai jai labiau pavyksta, kiti mažiau. Bet taip esti visų poetų knygoje.

Su lietuvių poezijos istorija gerai susipažinęs Pr. Naujokaitis turėtų prisiminti, kad įvairaus grotesko būta mūsų poezijoje ir anksčiau. Keturvejininkai šaipėsi iš mėnuli. Binkis: "O mėnuo, senas idiotas, elektros viela pažabotas, šypso". Rimydis: "Mėnuo — šašas". Ką jau sakyti apie Radauską, sugebėjusį gamtos pavaldus mudyti pasakiško samojų šaltiniuose. Pavyzdžiui: "Kaip su virėja ir skalbėja daržely kalbasi žiedai".

Tariamo hermetiškumo šydas D. Sadūnaitės poezijoje yra perdem permatomas. O vis dėlto Pr. Naujokaitis nurodo skaitytojams "siauro uždarojo mįslės (...)" kad ir 58, 60, 64, 66 puslapiuose". Tad žvilgtelėkime į 58 psl. eilėraščių "Žiemai artėjant". Čia poetė aiškiai aiškiausiai rašo, jog buvo išsigandusi šalčio, jog atrodusi lapas, numestą ant kelio; pamini jo spalvas; lapas buvo paženklintas "antspaudu Tavo bato"; šitame antspaudu ji išskaitė "savo žemėlapi žiemai". Argi tai mįslė? Nieko panašaus. Čia aiškiai pavaizduota būsimo lemtingo posūkio nuojauta. Eilėraščių sukelia ir kitokių asociacijų. Teikia tik žavėtis, kaip paprastomis priemonėmis — kelių rudens objektų paminėjimu išjudinamos poetinės gėlmės.

Galima būtų paaiškinti ir kitus Naujokaitis minimus puslapius ir tuos jo cituojamus (kaip nesuprantamus) posmus. Pastaruose poetė kalba apie deginančią išsiskyrimo tylą ir savo, kaip

poetės, misiją. Deja, aiškinimai neįtikins to, kuris nenori suprasti kūrybiškai. Skaitytojai patys supras ir išjaus poetės gidas.

Po šitokių poleminių pastabų norisi iškelti D. Sadūnaitės rinkinio savičiasią bruožą — bendravimą su aplinka valiūkiškos nuostabos pagrindu. Tokia laikysena yra dažna vaikystėje, kai tarpas tarp žmogaus nuotaikų ir gamtos yra labai nežymus. Visa būties eiga — spalvos, garsai, pasikeitimai — tampa poetinės jausenos integralia dalimi. Šiuo atžvilgiu D. Sadūnaitė artima Janinai Degutei, nors pastaroji operuoja tragiškesniais tonais, labiau įsijausdama į tautos likimą. D. Sadūnaitės vaizdiniuose dažnai draikosi naivaus žavesio ataudai. Pro jų žaislinį, kartais šaipokišką mezinginį žiūrėdami, regime ir sielvartingą gyvenimo pusę. Matyti, kad D. Sadūnaitė tokia priešingų nuotaikų — žaismo ir sielvarto — sambėga yra prasminga.

Iš to savaime išplaukia kita jos lyrikos tendencija — savo likimo analogijų jįskoti gamtoje, ypač gelėse. Ne vienas eilėrašties tuo būdu tampa intymiu, į pavaldų bei apraiškų esmę besiskverbiančiu pokalbiu. Suprantama, neperžengiančiu glaudumo ribų. Stabtelkime ties puikiu eilėraščių "Raudonas grožis". Pirmoje strofoje poetė kreipiasi į savo mylimiausią gelę — rožę:

Per daug toli nuėjom, rožė.
Ibroidom
per daug toli
į raudonumą —
: : : : :
Žiūriu į tave
ir galvoju —
Ar širdis virpės taip skaudžiai
atverta amžinybėn.

Jau vien už šią strofą D. Sadūnaitė verta pripažinimo. O tokių subtilių atsiskleidimų rink-

nyje yra ir daugiau. Poetė į viską žvelgia iš kitiško kampo. Tarsi ne į gamtą, bet iš gamtos vidaus. Nėra tai kokia maniera, tai tik organiškai D. Sadūnaitės stebėjimo būdas. Ji prisipažįsta "Žiūriu į sodą / sniego akimis". Todėl tiki gamtos palankumu: "Medis linksta į mano pusę", arba: "Greitai / medis atskleis man / savo mergautinę pavardę". Bet suabejoja savo žmogišką situacija: "Ir ko aš stoviu / I tavo žvilgsnį atsiremusi?"

Trečiame knygos skyriuje susiduriame su nauju poetės polinkiu — išsamesniu susitelkimu ties vaikystės prisiminimais. Eilėraščiai truputį pailgėja, sakyčiau, susilaukia erdvių priestatų. Iškyla gyvos detalės. Štai: "Proci-
joj / pirmąjį Velykų rytą — / aš nešiau šilkinį kampą vėliavos / ir keliai mano baltų kojinių — švietė, kaip juodi mėnuliai".

Lietuvos vietovardžiai, tetų ir kaimynų pasirodymai, šventės ir Dievas, paukščiai ir upė, metų laikai, motinos ir tėvo paveikslai — viskas jautriai suskamba vaikystės cikle. Panašūs prisiminimai kadaise suteikė jėgą Dylan Thomas pakiliems dainingiems eilėraščiui, taip pat įkvėpė ir Jono Meko "Semeniškių idilės". O dabar ir D. Sadūnaitės knygoje prisiminimų kaitra suteikia įvaizdžiams drąsesnę mostą:

Ir saulė ardė žemę, kaip tigras.
(Arba suposi danguje, tarytum klounas) —
su dideliu, dideliu lanku
rankoje)
Ir medis šaukė jai:
"Valio! Valio!"

Vaikystės pasaulyje dominuoja hiperbolė. D. Sadūnaitė tikriausiai yra skaičius šiuo laikų lenkų poeto Zbigniew Herberto poeziją, kur irgi dažnai į pasaulį žiūrima pro vaikiškų nuotaikų padidinamą stiklą. "Mano motina". Čia būdingai susikerta stiprus vaikų nerimas ("mes norime bėgti toli — į laukus), augantis motinos rūpestis ("Nebėkite, nebėkite. Danguis yra naujas, audringas") ir magiška gamtos trauka (kalbanti žolė, šaltis ir sniegas, kiškio pėdos...).

D. Sadūnaitės poetas kelias nėra nei kalvotas, nei duobėtas. Perspektivoje akivaizdžiai vingiuoja pastovi asmeninių motyvų juosta, kaupianti ir stilistinį lankstumą ir jausmo įtaigą. Pašnekesys su būtimi, Dievu, žmogui nėra išsekęs. Kiekviename naujame rinkinyje vis atsiranda šviežių, taiklių pastebėjimų. Nėdaro išimties nei premijuota knyga "Baltas ievo medis". Aplamai medis D. Sadūnaitės kūrygos globojančios būties simbolis. "Visi sutilpsime / šitame liepų žydėjime", sako poetė. Džiaugaus žydėjimo tonais ji ir bando atsvirti pasitaikančio sielvarto šešėlius.

Reikia manyti, kad ir ateityje poetė sugebės išlaikyti deramą kalbos lygį. Gal šiek tiek praplės semantines ribas ir stebėjimo akirašį. Gal suras būdą išbraukti vienur kitur nereikalingą įsiterpusį skyrybos ženklą. Sumažins vietomis besipainiojančių įvardžių (savo, mano, tavo) kiekį. Poezijos gryninimas juk niekad nesiliauja. Poetė gerai žino, kad ne įtampa, bet atsipalaidavimas nuo varžtų, ar nuo lengvos konvencijos gimdo gaivesnę poeziją... Taip pat ir tikėjimas skaidriu džiugesiu. Šia prasme vertingai D. Sadūnaitė pamini savo motinos žodžius: "Vien tik tai juokas / pagimdo paukštį!"

Nuotrauka Algirdo Grigaičio

EILĖRAŠČIAI APIE VASARĄ

DANGUOLĖ SADŪNAITĖ

SAULĖS NAMA!

1.

Vasara
būdavo
vaikystėje.

Kada Angelas sėdėjo
suposi —
kiekviename medyje.
Ir saulė apmėtydavo mane obuoliais
sakydama:

"Niekados neužmirši
šito žydėjimo ir klestėjimo.

(Pintinės,
giros ošio paslėpto žolėje.)
Niekados, niekadose"

Ir vaisiaus —
Raudono.
Kaip perskrosta jaučio
širdis..

: : : : :
2.
Lapas siūlo man savo delną.
Ir žydėjimas medžių —
Pripildo ausis raudona daina
Viešpatystėje,
kur dangus,
žolė
ir gelės:

Staiga,
išsilaužia iš savo užtvary.

Ir žiedai —
perdegindami mane savo spalvomis —
išnešioja kvėpėjimą ryto po sodą.
: : : : :
3.

Kada saulė statydavo namus
kiekviename medyje.

Ir temstant,
žiedai švytėdavo tarp lapų,
kaip akys žvėrių
džiunglėse.

Kada vakarais
Laumės
suskaičiuodavo visas žvaigždes.
Ir duodavo joms vardus,
kad jos nemuldrėtų.

4.

Kada šešėliai
(Vysnių sode:
Sode kitoj pusėj upės!)

Raitėsi greitai, kaip gyvatės.
Ir šviesa suko lizdus smėlyje —
: : : : :
Kada lapai čiułbėjo, kaip žali tetervinai.

5.

Vaikystėje —
Ir saulė ardė žemę, kaip tigras.
(Arba suposi danguje, tarytum klounas —
su dideliu, dideliu lanku rankoje.)
Ir medis šaukė jai:
"Valio! Valio!"

6.

Kartais žaibudavo.
Ir žaibai išaugo, išbujojo

į didelius medžius.
(Vyrai praleisdavo naktis,
žuvaudami Nemunę.)

O dienos išaušus — karštis ir vėl
pastodavo man kelių.

Kaip Vagis,
kaip plėšikas — su peiliu dantyse..

7.

Temstant,
lapas siūlo man savo delną.
Ir žydėjimas medžių
Pripildo ausis raudona daina.

VAKARAS PRIE JŪROS

1.

Dangus išretėjo.
Turis skubėti.

Saulė
moja man,
šaukia mane —

Nuo pajūrio,
nuo vakarų pusės.

(Tarytum vėlyva Plaukoitė;
Vasarotoja.)

2.

O saule, saule!
mano rankos šiltos.
(Šiltesnis, negu paukščio kėnas.)
: : : : :
Aš nebijau numirti.

VASAROS NAKTIS

1.

Mėnuo
Užsidėgė lempą.
Ir vaikštinėja
danguje,

Kaip eigulys;
arba jaunas
valsčiaus girininkas.

2.

Jis žengia į rytus,
jis žengia į vakarus —

Kur giria smardžia,
Ir medžiai
vartaloja žvaigždes
šakose,
Kaip obuolius.

...

...

...

1.

tarp žolės ir medžio
senos
supažindinimo apeigos —
: : : : :
2.

kas rytas,
rasos skambanti tylą —
palieka sterblę
po paukštį —

Ir tas žaumas, sode —
įžiestas,
kaip ugnis

(Iš premijuotos knygos "Baltas ievo medis")

Nuotrauka Vytauto Maželio

Kultūrinė veikla ir ryšiai

(Atkelta iš 2 psl.).

nekalbant apie literatūrai poezijai? Ar dėl to, kad jie nenori ir neturi ką pasakyti? Atsakymas yra gan aiškus, kad nedaug kas, ir tai tik šiaurės Amerikoje. Manau, minėtų žmonių žinios ir mintys bei idėjos galėtų lietuvių būn patraukti net ir nuo jos nutolusius. Daug kur jaunoji išeivijos karta nutolsta nuo savo kamieno vien todėl, kad apie savo tautą, jos istoriją, kalbą ir aplamai kultūrą beveik nieko nežino, tad puolasi į svetimas lankas, nesuvokdama, ką palieka savo kieme. Toliau pagalvokime, kokia būtų paskata veikti chorams bei šokių grupėms, jei potencialiai būtų 50 tūkstančių publika, kuri jų veiklą stebėtų ir įvertintų. Nepaslapstis, kad mūsų chorai nyksta, o nyksta todėl, kad galimybės pasirodyti publikai tolydžio mažėja. Panašiai yra ir su dainininkais ir instrumentalistais. Jei galimybių pasirodyti nėra, arba jos retos, nėra paskatos tose srityse reikštis ir stengtis jose tobulėti, nes "platieji vandenys", deja, visai neplatūs. Taigi, matome, kad esame vieni kitiems labai reikalingi, kad būtų su kuo pasikeisti daina, mintimis, šokiu, spauda ir kitokiomis dvasinėmis ir tautinėmis gėrybėmis, kurios įgalina ilgesnį mūsų išlikimą išeivijoje.

Cia pareikštos mintimis toli gražu nepalieciau galimybių visumos, nes tai greičiausiai yra neįmanoma padaryti, o antra vertus, ir nėra jokio reikalo, nes tikimasi, kad ir Jūmuse minčių, įgalinančių platesnį reikalo apmąstymą, nestinga. Apmąstymai bei išvados prives ir prie konkrečios veiklos, jei nebijosime angažuoti išeivijos uždaviniams įgyvendinti. Baigdamas, noriu padaryti porą pasiūlymų, kurie baigtų išreikšti ir susumuoti kai kurias mintis. Noriu pastebėti, kad čia nesiliūliau jokio utopinio ilgalaikio plano, kuris greičiau tik varžytų vaizduotę ir varžytų natūralią jėgų dinamiką. Siūlau tik keletą pradinių darbų, vykdytinių Bendruomenės ateities veikloje. Manau, jie yra neatidėliotini vykdantini, nes jie yra pagrindas sisteminei PLB politikai kultūrinių ryšių atžvilgiu ir išeivijos sukompatinimui.

Siūlymai

1. Įsteigti pasauliniu mastu veikiantį PLB Kultūros organą, kuris rūpintų finansavimą, išleidimu ir platinimu tokių veiklų, kurie yra reikalingi visapusiškai lietuviškos kultūros ugdymui. Tai apimtų sritis, kurios dabartinio režimo Lietuvoje yra varžomos ir draudžiamos. Turimi mintys religijai, filosofijai, literatūrai, istorijai, sociologijai ir t.t.

2. Neatidėliojant įkurti PLB Spaudos fondą per kurį būtų subsidijuojami lietuviški laikraščiai, plokštelės ir ypač knygos. Viena iš pagrindinių fondo paskirčių būtų prenumeratų ir knygų bei plokštelių kainas padaryti prieinamas visų kraštų lietuviams. Tam tikslui fondas telktų lėšas šiaurės Amerikoje ir kituose finansiniai pajėgiuose kraštuose ir subsidijuotų skaitytus P. Amerikoje ir nepajėgiančius apsimokėti kituose kraštuose. Tarkime būtų verbuojami mecenatai, kurie, pavyzdžiui, apmokėtų vieną prenumeratą ir metus ir t.t. Fondo darbų apimtyje būtų ir knygų platinimas, pasirūpinant, kad visuose kraštuose leidžiamos knygos būtų prieinamos skaitytojams be didesnių pastangų. Pavyzdžiui, kad Brazilijoje išleista knyga būtų pasiūlyta skaitytojams šiaurės Amerikoje ir t.t.

3. Visuose kraštuose, ypač JAV, Kanadoje, V. Vokietijoje ir Anglijoje, remiantis Bendruomenės apylinkėmis arba apygardomis, sudaryti organizacinį tinklą, kuris pajėgtų suorganizuoti ir pra-

Sv. Petro ir Pavilo bažnyčia Westvillėje, Ill., lietuvių angliakasių pastatyta, kur iki 1973 m. lietuviams klebonams parapiją administruojant, dar buvo girdimas ir lietuviškas žodis.

Nuo Romos atsikyrę lietuviai angliakasiai 1914-1956 metų laikotarpyje Westvillėje meldėsi šioje lietuvių tautinės parapijos Sv. Kryžiaus bažnyčioje. Visos nuotraukos kum. Algimanto Kežio, S.J.

Lietuvių angliakasių kolonija Ilinojuje

VLADAS RAMOJUS

Kai 1973 m. grįžom iš antrosios išvykos į Pensilvanijos angliakasių Lietuvą ir kelionės išpildžius papasakojom M ir A. Rudžiu Radijo forume, inž. A. Rudžius priminė, kad angliakasių Mažoji Lietuva savo laiku egzistavo ir Ilinojuje ir kad prie progos reikėtų ten nuvykti ir patyrinėti vietos lietuvių praeitį bei dabartį. Konkrečiai nurodė buvusį lietuvių angliakasių apgyventą miestelį Westville, prisiglaudusi prie Danvillės, kur gyvena, dirbo ir mirė vienas iš žinomųjų bibliografų — Aleksandras Ružanovas. Tarpe kitų Westvillėje gimė ir žinoma visuomenės veikėja, dabartinė Balfo valdybos centro pirmininkė Marija Rudienė.

Praėjo penkeri metai, kol su kum. Alg. Keziu išsirušom kelionę į Mažąją angliakasių Lietuvą Ilinojuje. Į ją pakilom š.m.

Danvillėje, Ill., dr. Alfonsas ir Genė Azubaliai su viešnia pasitinka atvykusius iš Chicago tyrinėti buvusios lietuvių angliakasių kolonijos.

vesti gastroliuojančių solistų, chorų, teatro ir šokių grupių bei kitokių meninių vienetų koncertus ir pasirodymus. Šie tinklai ruošti koncertus ir pasirodymus savo ir kitų kraštų meninėms pajėgoms. JAV-se, pavyzdžiui, šis tinklas turėtų veikti nuo rytinio ligi vakarinio pakraščio, neaplenkiant ir mažesnių kolonijų ar telkinių: Washingtono, Grand Rapids, Racine-Waukegan, Omaha, Denver, San Francisco ir t.t. Pelną duodantieji renginiai prisidėtų prie deficitinių apmokėjimo. Tas pats tinklas rūpintųsi ir mokslininkų paskaitų suruošimu, literatūra ir t.t. Visų kraštų tinklai būtų koordinuojami PLB Kultūros organo arba tam reikalui specialaus asmens PLB valdyboje.

4. Kas 5-ri metai arba dažniau surengti Pasaulio lietuvių kongresus, Jaunimo kongresų pavyzdžiui. Tuos du įvykius būtų gali-

birželio 9 d., ankstyvajai vasarai plačiai išsiskleidus bei sužaliavus. Neturėjom jokių mecenatų, kurie mūsų uždavinį remtų. Antra vertus, be mecenatų dar geriau: tada rankos nesurištos, gali rašyti tiesą ir nieko nevynioti į vatą. Planuojant panašias išvykas, vis dėlto reikia taktininkų, kurie, nuvykus į nežinomą vietą, padėtų kontaktuoti žmones ir kartu bent kiek paglobotų. Šį kartą iš anksto globėjus radome Genės ir dr. Alfonsos Azubalių asmenyse. Diepja, dabartinė Balfo valdybos centro pirmininkė Marija Rudienė.

Užsienio lietuvių angliakasių kolonija mūsų ne tik nebaidė, bet dar labiau domino. Prieš išvykstant į kelionę, atsiverčiau Lietuvių enciklopediją. Apie Westville žinios kuklios: per 4,000 gyventojų, iš jų 1914 m. buvo 2116 lietuvių ir jie sudarė daugiau kaip pusę gyventojų, o dabar dažnai lietuvis yra miestelio burmistras ir kiti vietos pareigūnai. Sv. Petro ir Pavilo parapija suorganizuota 1897.VI.19.

Iš Chicago platus greitkelis į Danvillę-Westville bėga saulės nušviestomis lygumomis. Artėjant prie angliakasių miestelio, priešingai kaip Pensilvanijoje, nesimato kalnų, o vis tęsiasi lygumos ir tose lygumose vienas kitur pamatai iš anų laikų išlikusių kasyklų trupintuvus ar šiaip seno lauko kauburius.

Keturių valandų kelionės, ir štai Danvillėje, alsuojanti pramonė, kur nemažai ir juodosios rasės žmonių. G. Azubalienė pasitinka su pietumis. Pietums įdomios, dar tokio skonio niekur neragautos dešros. Tai kaimyninės Westvillės lietuvių garsenybė ir pasididžiavimas — savito skonio ir recepto lietuviškos dešros. Jų

ma jungti į vieną. Svarbu, kad kongresas nevyktų vis toje pačioje vietoje, bet būtų kilnojamas po įvairias valstybes.

5. Organizuoti ekskursines keliones į lietuvių apgyventus kraštus. Antai, daugelis JAV ir Kanados lietuvių keliauja su svetimtautių grupėmis, o galėtų keliauti Bendruomenės grupėse, pavyzdžiui į Urugvajų, Australiją ir t.t.

6. Organizuoti kasmetinius lietuvių seminarus jaunimui įvairiuose kraštuose, arba iš įvairių kraštų atvežti į JAV, kur tokie seminarai jau vyksta.

7. Mokslo ir kūrybos simpoziumus papildyti lietuviams mokslininkais iš kitų kraštų, sutelkiant tam reikalingas lėšas tame krašte, iš kurio vykstama, jei yra reikalo.

8. Visomis pastangomis remti Jaunimo kongresus, pasirūpinant,

ir remtinus, bet vargu mes ką berasime. Danvillėje, kur Azubalienė nuo 1956 m. gyvena, tik kelios lietuvių šeimos belikę, žymiai daugiau jų Westvillėje. Bet ten tik II ir III kartos lietuvių angliakasių palikuonys. Davė ir kiek adresų. Taip pat adresų parūpino ir Lietuvos gen. konsulė Chicagoje J. Daužvardienė, pastebėjusi, kad adresai senoki ir maždaug apie 20 m. su tais žmonėmis neturėta kontakto.

Žinios apie beveik jau mirusią koloniją mūsų ne tik nebaidė, bet dar labiau domino. Prieš išvykstant į kelionę, atsiverčiau Lietuvių enciklopediją. Apie Westville žinios kuklios: per 4,000 gyventojų, iš jų 1914 m. buvo 2116 lietuvių ir jie sudarė daugiau kaip pusę gyventojų, o dabar dažnai lietuvis yra miestelio burmistras ir kiti vietos pareigūnai. Sv. Petro ir Pavilo parapija suorganizuota 1897.VI.19.

Iš Chicago platus greitkelis į Danvillę-Westville bėga saulės nušviestomis lygumomis. Artėjant prie angliakasių miestelio, priešingai kaip Pensilvanijoje, nesimato kalnų, o vis tęsiasi lygumos ir tose lygumose vienas kitur pamatai iš anų laikų išlikusių kasyklų trupintuvus ar šiaip seno lauko kauburius.

Keturių valandų kelionės, ir štai Danvillėje, alsuojanti pramonė, kur nemažai ir juodosios rasės žmonių. G. Azubalienė pasitinka su pietumis. Pietums įdomios, dar tokio skonio niekur neragautos dešros. Tai kaimyninės Westvillės lietuvių garsenybė ir pasididžiavimas — savito skonio ir recepto lietuviškos dešros. Jų

ma jungti į vieną. Svarbu, kad kongresas nevyktų vis toje pačioje vietoje, bet būtų kilnojamas po įvairias valstybes.

5. Organizuoti ekskursines keliones į lietuvių apgyventus kraštus. Antai, daugelis JAV ir Kanados lietuvių keliauja su svetimtautių grupėmis, o galėtų keliauti Bendruomenės grupėse, pavyzdžiui į Urugvajų, Australiją ir t.t.

6. Organizuoti kasmetinius lietuvių seminarus jaunimui įvairiuose kraštuose, arba iš įvairių kraštų atvežti į JAV, kur tokie seminarai jau vyksta.

7. Mokslo ir kūrybos simpoziumus papildyti lietuviams mokslininkais iš kitų kraštų, sutelkiant tam reikalingas lėšas tame krašte, iš kurio vykstama, jei yra reikalo.

8. Visomis pastangomis remti Jaunimo kongresus, pasirūpinant,

esą per savaitę parduodama iki 200 svarų ir apie lietuviškas dešras su pasididžiavimu kalba ne tik savieji, bet ir svetimtaučiai.

Bevalgydami skanias dešras, mudu su kum. Algimantu ir pagalvojame: jei dar tokias skanias dešras lietuviai čia gamina, tai jų gentys dar neišmirusios, dar surasime ką nors.

Iki Westvillės mus palydėjo G. Azubalienė ir gyd. O. Bakaitienė, čia atvykusi trumpų atostogų iš Chicago. Du automobiliai sustojo West Main gatvėje, Westvillėje, kur šio amžiaus pradžioje buvo vietos lietuvių centras. Iš pirmojo žvilgsnio išpušis klaidokas. Kairėje tarp medžių stovi metų naštos lenkiama liet. Sv. Petro ir Pavilo bažnyčia, iki 1973 m. turėjusi lietuvių kleboną kum. Joną Paukštį, Pensilvanijos lietuvių angliakasių sūnų. Kai jis mirė, lietuvių kunigo nebėra, naujai remontuojamoje bažnyčioje nebesigirdi ir lietuviško žodžio. Ji likusi jau atrių parapijos filija. Bažnyčios vitražuose visur įrašai tik lietuviški ir palyginti neblogo lietuvių kalba įrašyti: "Viešpatie, atverk savo lūpas" ir pan. Taip pat ir kryžiaus keliuose įrašai tik lietuviški. Pagrindiniai vargonai, nuo kurių per tiek metų giedoją didelis parapijos choras, visai nebenaudojami, ir dulkėse paskendęs guli 1932 m. išleistas lietuviškas giesmynas.

Kadangi prie lietuvių bažnyčios nebėra kunigo, tai palyginti, erdvioje klebonijoje įsėdga prielaidų. Skersai gatvės nuo lietuvių bažnyčios plačiame sode, kokio tikrai pavydėtų ir Chicago, stovi didelio, seno namo lauzas, o šalia jo ir apleistas traileris. Tai čia, šitame dabar lauzų tapusiame name, per metus buvo lietuvių salė, pagrindinis jų veiklos centras. Šitoje salėje praėjo dešimtys vaidinimų, koncertų, vestuvių puotų, džiaugsmo švenčių. Kai salės pastatas, metams bėgant, pradėjo vis labiau lenktis prie žemės, atrodo, buvo įsigytas traileris, kuriame sumažėjusių lietuvių būriai dar turėdavo savuosius renginius.

Taip čia, šitoje nykioje aplinkoje stovėdamas, nejučia prisimeni Maironio žodžius: "Aš norėčiau priekiti nors vieną senelį iš kapų milžinų ir išgirsti nors vieną, bet gyvą žodelį iš senovės laikų..."

Už keliolikos žingsnių nuo liet. Sv. Petro ir Pavilo bažnyčios randa medžiuose skendintį ir kitą lauzą, kurio senas įrašas pastato pačioje apačioje visai užgožtas augančios vešlios žolės. Jei kiti nebūtų pasakę, tai vargu ar patys (Nukelta į 5 psl.)

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

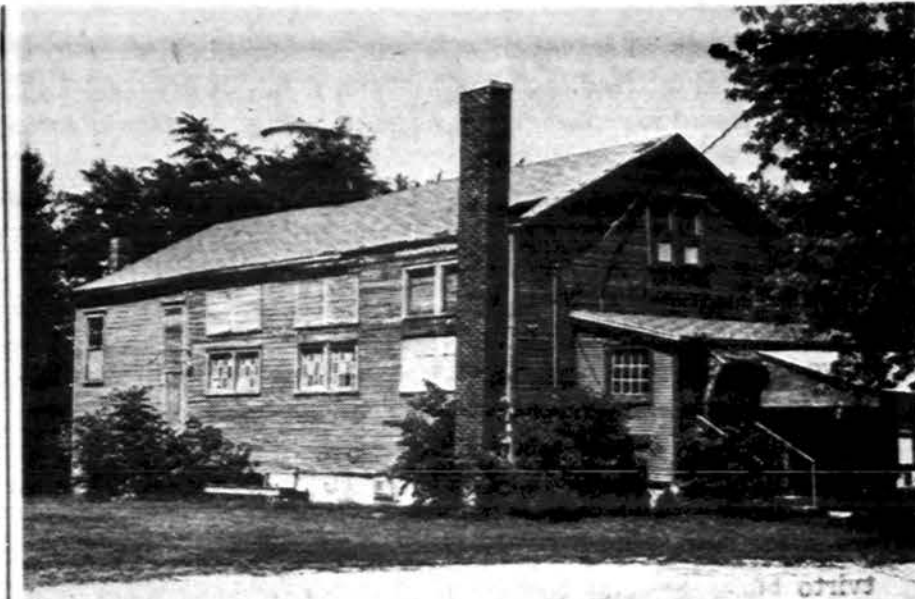
REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MĖGĖJAMS

Daug eutaupysite, pirkdami čia ly reikmenis. Pasinaudokite patogių planų atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pinau užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. — PROspect 6-8998

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS,
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 50 metų patikimas jums
patarnavimas.
Phone — 581-4111
5610 S. Pulaski Rd., Chicago

Sodų platumoje Westvillėje, Ill. tebestovi nykstanti lietuvių salė. Daugelis metų joje vyko lietuvių išeivių vaidinimai, koncertai, vestuvių ir krikštynų puotos

Westvillės lietuvių buv. tautinės parapijos Sv. Kryžiaus bažnyčios vidus šandien.

A. TVERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES

Pardavimas ir Taisyimas

2646 W. 69th Street — Tel. RE 7-1941

MES STENGIAMĖS DUOTI LIETUVIAMS GERIAUSIĄ PATARNAVIMĄ IR GERIAUSIAS PIRKIMO SĄLYGAS.

ISIGYKITE LABAI PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ
SUSISIEKIMI PRIEMONĘ.

Naujas 1978 m. Plymouth HORIZON — labai ekonomiškas,
4 cilindrinis, su galionu 38 mylias

Kaina nuo — \$3,950.00

1978 m. CHRYSLER kaina nuo \$4,700.00

Patikrinkite kainas pas kitus pardavėjus ir grįžkite pas mus ir
įsitikinsite, kad pas mus mažiausios kainos.

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, TAIPGI IMPORTUOTŲ, ĮVAIRIŲ KAINŲ, pradedant nuo \$100.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai patarsys karoseriją (body), sparnus (fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI 1515

Seniausias automobilių pardavėjas Chicagoje, gerbiamas virš 60 m.

PLYMOUTH — VOLARE — CHRYSLER — ARROW

PUIKI DOVANA SVENČIŲ IR KITOMIS PROGOMIS

ŠV. RAŠTO NAUJOJO TESTAMENTO

ANTRA LAIDA

— Išeidė —

Mecenatas — Prof. Juozas Karalius

Naujasis Testamentas yra patiško formato, įštas kietais viršeliais. Vertimas padarytas gražia lietuvių kalba. Mecenato dėka laida parduodama prieinama kaina.

Gaunama "DRAUGO" knygyne

Kaina — \$5.00

Illinois gyventojai prašomi pridėti 50 centų mokestiams ir persiuntimui.
(Kitur gyvenantieji pridėkite 25 centus).

Gera proga visiems įsigyti Naująjį Testamentą. Šlaikite užsakymus:

DRAUGAS

4545 West 63rd Street

Chicago, Illinois 60629

Nauji Stratfordo festivalio įspūdžiai

ALFONSAS NAKAS

Trečiąjį kartą į dvidešimt šimtą Stratfordo festivalį nuvažiuojame liepos 22, bene pačią tvankiausią šios vasaros dieną. Gerai, kad vėsinimo sistema abiejuose teatruose — Festivalio ir Avon — puikiai veikia. Antraip, nebūtume galėję nei laisvai pasijuokti, nei padūsauti.

Prieš keletą mėnesių bilietus užsakydamas, nepagalvojau, kad pataikysiu į didžiausius kontrastus. Kad dieną kvatosimės, kad vidurnaktį iš teatro išeisime liūdesio šlegijama širdimi. Ak, jau laikas pasakyti, kad Festivalio teatre matėme W. Shakespeare'o *The Merry Wives of Windsor*, o Avon teatre — A. Čechovo *Uncle Vanya* (atleiskite, kaip visada, palieku Festivalio vartojamus angliškus veikalų pavadinimus; girdečiau, jog į lietuvių kalbą vertusių pirmasis veikalas pavadintas *Vindsoro šmaikštuolėmis*, o antrasis turbūt *Dėdė Vania*).

The Merry Wives of Windsor — gryniausias farsas. Kai kitos Shakespeare'o komedijos neapsieina be lavonų (pvz. ir prieš keletą savaitių matyta *The Winter's Tale*), šioje nieko tragiško neatsitinka. Bene "tragiškiausia" yra tai, kad autorius pats nuvainikuoja savo *Henry IV* ir *Henry V* dramų herojų Falstaffą, leisdamas jam įkliūti į trijų moterų pinkles ir būti išmaudytam, sumuštam, išgąsdintam. Antrajame plane vykstančios trijų kavalierių rungtynės dėl Anne Page rankos irgi farsiška žaismingos, be jokios didesnės įtampos, be pavojau kuriam žūti net rimtai organizuojamos dvikovos atveju.

Šio spektaklio geriausias išgyvenimas — gryniausias farsas. Kai kitos Shakespeare'o komedijos neapsieina be lavonų (pvz. ir prieš keletą savaitių matyta *The Winter's Tale*), šioje nieko tragiško neatsitinka. Bene "tragiškiausia" yra tai, kad autorius pats nuvainikuoja savo *Henry IV* ir *Henry V* dramų herojų Falstaffą, leisdamas jam įkliūti į trijų moterų pinkles ir būti išmaudytam, sumuštam, išgąsdintam. Antrajame plane vykstančios trijų kavalierių rungtynės dėl Anne Page rankos irgi farsiška žaismingos, be jokios didesnės įtampos, be pavojau kuriam žūti net rimtai organizuojamos dvikovos atveju.

Šio spektaklio geriausias išgyvenimas — gryniausias farsas. Kai kitos Shakespeare'o komedijos neapsieina be lavonų (pvz. ir prieš keletą savaitių matyta *The Winter's Tale*), šioje nieko tragiško neatsitinka. Bene "tragiškiausia" yra tai, kad autorius pats nuvainikuoja savo *Henry IV* ir *Henry V* dramų herojų Falstaffą, leisdamas jam įkliūti į trijų moterų pinkles ir būti išmaudytam, sumuštam, išgąsdintam. Antrajame plane vykstančios trijų kavalierių rungtynės dėl Anne Page rankos irgi farsiška žaismingos, be jokios didesnės įtampos, be pavojau kuriam žūti net rimtai organizuojamos dvikovos atveju.

Šv. Petro ir Povilo lietuvių bažnyčioje Westville, Ill., nuo 1973 metų tapusio tik aštuonių metų filija, lietuviški raišai vitražuose ir kryžiaus kelioose dar tebebildėja, kurios tautos žmonės šventovę statė ir kas joje daugelį metų meldėsi.

Lietuvių angliakasių kolonija Illinojuje

(Atkelta iš 4 psl.).

būtimė atspėję, kad tame name ilgus metus buvo vietos lietuvių šv. Kryžiaus tautinė bažnyčia, apie kurią jokių žinių nėra nei Lietuvių enciklopedijoje, nei kituose mūsų užtiktuose leidiniuose. Kai Westville miestelis 1973 m. šventė šimtmečio sukaktį, buvo išleistas specialus iliustruotas leidinys ir jame apie lietuvių bažnyčias duotos šios žinios: seniausioji Westville šv. Petro ir Povilo bažnyčia pastatyta 1897 m. ant 4 akrų žemės. Pirmasis klebonas buvo Juozas Mašiotas. Klebonija pastatyta 1919 m. Šv. Kryžiaus tautinė bažnyčia buvo pastatyta apie 1870 m.

Pagal tą leidinį išeitų, kad tautinė parapija įkurta anksčiau už šv. Petro ir Povilo, nors leidinyje taip pat pabrėžiama, kad šv. Petro ir Povilo liet. bažnyčia yra pati pirmoji miestelyje. Matyt, tautinė bažnyčia įsisteigė vėliau, nuپرėkanti seną namą.

O dabar buv. tautinėje bažny-

riausiu — veteranas aktorius William Hutt, vaidinąs Sir John Falstaffą. Neįsivaizduoju, kas kitas galėjo jį šioje rolėje nurungti. Kiek mano atmintis siekia, iš Stratfordo festivalio jo sukurtų komiškų personažų, Falstaffas buvo antras geriausias (deja, jis negalėjo pralenkti tik 1974 m. vasarą statytame Moliere'o *La Malade imaginaire* veikale paties sukurto Argano; tai buvo šedevras, William Hutt'o komiškos vaidybos viršūnė). Labai šauniai vaidino trys pagrindinės moterys: Domini Blythe (Mistress Alice Ford), Jennifer P. Hipps (Mistress Meg Page) ir Mary Savidge (Mistress Quickly). Iš vyrų, šalia W. Hutto, žiūrovo atminty ilgiausiai liks Alan Scarfe (vaidinąs Frank Fordo) ir Tom Wood (Shallow). Veikalą prieš spektaklį skaitydamas, galvojau, jog labai juokingi bus Doctor Caius ir Host of the Garter Inn. Deja, ir pirmąjį vaidinęs Francois — Regis Klanfer, ir antrąjį — Elias Zarou, dekingų rolių gerai neišnaudojo, liko tik vidutinio-kais.

Režisierius Peter Moss veikalo tekstą trumpino. Ne visus trumpinimus galėjom pastebėti, bet ketvirtąjį veiksmo spragos liko ryškios. Antai, išmestas lotynų kalbos pamokos tekstas ir tuo pačiu ir sceną visiškai neįvestas berniukas William Page. Praleistas ir arklų vogimo skandalas.

Šio spektaklio publika buvo neapsakomai entuziastiška. Gage-no, žvengė, iš džiaugsmo klykavo be sustojimo. Plojimų audra užpildė visas scenų keitimosi

pauses. Per pertrauką teatro tarnautojas pasakojo, jog prieš spektaklį vieno — kito grąžinamo bilieto laukę apie dviejų šimtų minia.

Nepaprastai įdomu stebėti tuos pačius aktorius absoliučiai skirtinguose vaidmenyse tą pačią dieną. Iš tikrųjų, William Hutt ir Mary Savidge perengtus, pergrimuotus Čechovo *Uncle Vanya* pjesėje išvydome už trijų valandų. Hutt iš į Kalėdų senį panėšiojo Falstaff'o transformavosi į melancholišką Ivaną Petrovičų Voinitskį. Savidge, iš temperamento ir kaip gyvsidabris judrios šmaikštuolės Quickly, pavertė į visiškai neatpažįtamą šaltą, kaulėtą, lyg iš grabo prikelto senę Mariją Vasiljevą Volnitską, Vanios motiną, kuri per pustrėčio valandos teistars tik kelis žodžius, bet, kuriai scenoje išsidžiūti sėdint ir knyga skaitant ar žurnalą variant, žiūrovas negalės akių nuo jos atitraukti.

Profesoriaus Serebriakovo dvarėlį, paveldėtame iš pirmosios žmonos, vienas kitą kankindami maišosi aštuoni veikėjai. Pats pensininkas, profesorius — attričio ir dar kelių ligų kankinamas, negali naktimis miegoti ir neleidžia kitiems. Jo jauna antroji žmona Elena Andriejevna miršta nuoboduliu ir juo kitus veikia. Sonia, pirmosios žmonos duklė, iki kaklo įsimylėjusi gydytoją Astrovą, o šis, nihilistiškai nusiteikęs, kad ir nieko nemylėdamas, trokšta romano su profesore Elena. Vania Elenai irgi viešai reiškia jausmus, ją visur sekiodamas, jos šalin vejamas. Buvusi Sonios auklė, tarnaitė Marina, nuolat kalba apie samovorą, besirūpindama karšta arbata dieną ir naktį ir vis mezga kojines. Nusigynęs žemvaldys Teliaginas kenčia dėl visų barinių. Profesorius užsinerėjęs dvarėlį parduoti, kyla konfliktas su visą gyvenimą vergiškai dirbančiais Vania bei Sonia ir jo didžiausio barmio bei susišaudymo, jis su savo gražuole Elena išvažiuoja į miestą. Jų įkandini išvažiuos profesorius gydytuisiam

ty negaila. Bet pasitaiko ir šiaip įvairių vagišių.

Kun. A. Keziui sugrįžus ir galutinai išsiaiškinus, kad mes ne vagys, o tik lietuviškos praeities tyrinėtojai, čekoslovakų kilmės moteris atsilėjo, ilgokai pasikalbėjo ir pozavo prieš foto aparatą. O mums buvo be galo liūdna, kad čia aplinkui tik praeitis, tik praeitis. O kur dabartis?

Prieš išeidami kito istorinio pastato lankyti, praskleidėm žolę ir radom įrašą buv. tautinės bažnyčios sienoje: "Lietuvių Katalikų švento Kryžiaus Bažnyčia iš Chicago ir išsivežė kai kuriuos papuošalus. Sakė, kad jie muziejiniškai ir padės visa tai į muziejų. Jai deda į muziejų, tai jai daik-

Shakespeare'o "The Merry Wives of Windsor" Kanados Stratfordo festivalyje Domini Blythe (Mistress Alice Ford) ir Alan Scarfe (Frank Ford).

Nuotr. Robert C. Ragsdale

A. Čechovo "Uncle Vanya" Kanados Stratfordo festivalyje William Hutt (Vanya), Martha Henry (Elena).

Nuotr. Robert C. Ragsdale

Albino Baranausko trečiasis tomas

"Rudenys ir pavasariai, arba Užplynių Pultinevičius namie ir svetur" yra romanas, kuris tolydžio susilaukia išskirtinio skaitytojų dėmesio. Pirmasis jo tomas jau yra išspaudytas. Už jį autoriui buvo paskirta Lietuvių rašytojų draugijos premija. Lietuviškosios knygos klubas dabar išleidžia jau ir trečiąjį — paskutinį šio romano tomą. Šiame plačių išsišakojimų ir spalvingų charakterių veikalo trečiajame tome au-

Carter, nei Helmut Schmidt... Manding, režisieriai turėjo jam kišenės užsiūti, ypač Kareda. Negalėjau atsisakyti minties, kad Jonas Jurašas Čechovo veikalus čia visai kitaip parodytu.

Jeigu iš kelių mano neigiamų pastabėlių kas suprastų, kad *Uncle Vanya* spektaklis buvo bevertis, tai labai atsiprašau, nes to visiškai nenorėjau pasakyti. Priešingai! Tiek Čechovo "beprasmybės" turi kažkokią nenusakomą gilią prasmę, tiek aktorių vaidyba paliko gilių įspūdį. Po vaidinimo, visą valandą važiuodami nakvynėn, ne apie Shakespeare'o farsą kalbėjome, o apie Čechovo pjesę. Nusprendėme, kad kas ne ką, o Sonia ir jos dėdė Vania yra perdem teigiami individai, reikalingi šilumos, užuojautos, meilės.

Robin Phillips, Stratfordo festivalio meno vadovės ir vyriausias režisierius, kurio sutartis su Festivaliu turėtų baigtis tik bene už ketverių metų, nuo ateinančio spalio rezignuoja. Taip bent Festivalio direktorija informavo spaudą, o amerikiečių ir Kanados dienraščiai — savo skaitytojus. Apie šį nepaprastą talentą, nė keturių dešimčių metų neturintį vyrą gal kada teks plačiau pakalbėti.

AUTOMOBILIŲ TAISYMAS

Padangos. Priekinių ratų reguliavimas ir balansavimas. Stabdžiai. Dūslintuvai. Išmetamieji vamzdžiai ir kiti patysymai. FIRESTONE TIRES. Wheel alignment and balancing. Brakes. Shock absorbers. Mufflers and pipes. Tune-Ups. Lubrication. Change of oil and Filters.

COUNTRY AUTO AND TIRE SERVICE
2423 West 59th Street — Tel. GR 6-7777

Veikia nuo 7:00 val. ryto iki 8:00 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 7:00 val. ryto iki 4 val. popiet. Šventadieniais uždaryta. — Sav. MIKAS CESAS

torius toliau pina ir galutinai užbaigia romano herojaus Pultinevičiaus ir jo kaimynų istorijas. Tai bene plačiausiai abipus Atlanto lietuviškojo gyvenimo buity aprėpiantys puslapiai mūsų literatūroje, Albino Baranausko parašyti su kūrybiniu įsižiūrėjimu į būdingąsias kasdienybės detales, į žmonių tarpusavio santykius, nepaprastai gyvai nupieštų veikėjų charakterius ir aplinkos rėmus. Lengvas ir daug kur humoru paspalvintas sakinytis, taipgi neišsenkamas, suvalkietiškas žodžingumas ir daug kitų geros beletristikos savybių lėmė tai, kad šiuo metu Užplynių Pultinevičiaus istorija išsivijoje yra labiausiai skaitoma knyga.

Tingumas yra maloni, bet sielvartą kelianti būseną: mums kas nors veiktina, norint būti laimingiems.

William Hazlitt

Ką tik išėjo iš spaudos
Anatolijaus Kairio dramų
rinkinys vienoje knygoje

TRYŠ DRAMOS

1. RUTELĖ, 4 v. drama
2. SAULĖS RUMAI, 4 v. drama
3. ZMOGUS IR TILTAL, 3 v. drama

Rinkinys dedikuotas nepriklausomybės 60 m. sukakčiai paminėti.

Kaina su persiuntimu \$8.55.

Užsakyti:

DRAUGAS
4545 W. 63rd Street
Chicago, Ill. 60629

DIDELIS GRAŽIŲ PLOKŠTELIŲ PASIRINKIMAS

OI, TOLI, TOLI . . .

Išrašo Philadelphia Lietuvos Choras VILNIS

STEREO

1. J. Zilėvičius, Oi, kad išaušytų
2. J. Bendorius, Mergužėle, leilijėle
3. B. Jonušas, Einu per kiemą
4. K. Kaveckas, Pavasaris
5. S. Galievičius, Oi, toli, toli
6. S. Simkus, Atsisveikinimas su giria
7. A. Vanagaitis, Dobilėlis
8. K. V. Banaitis, Nei vėjas pučia
9. A. Kaulinytė, Vilties daina

1. J. Tallat-Kelpša, Meno daina
2. S. Galievičius, Laukiu vis
3. B. Budrūnas, Lietuvos šviesos keliu

Kaina \$6.00

GELBEK MUS !

Išrašo Philadelphia Lietuvos Choras VILNIS

STEREO

1. C. Sasnauskas, Marija, Marija
2. J. Dambrauskas, Malda už tėvynę
3. A. Vaičiūnas, Kritusiems didvyriams
4. C. Sasnauskas, Skubink prie kryžiaus
5. Kun. G. Sukys, Kalėdų lopšinė
6. Kun. G. Sukys, Tėve mūsų

1. J. Naujalis, Malda už tėvynę
2. A. Vanagaitis, Malda
3. J. Stankūnas, Gimusiam Kristui
4. A. Kaulinytė, Alyvų darželys
5. Br. Budrūnas, Marija, Motina Malonė
6. C. Sasnauskas, Requiem
7. J. Naujalis, Linkama diena

Kaina \$6.00

LIETUVIŲ KOMPOZITORIŲ DAINŲ REČITALIS

Dainuoja Stanė Klimaitė — soprano

MONO

1. M. Petrauskas, Kaitink, šviesi saulute
2. J. Tallat-Kelpša, Koks ten lengvas potėlis
3. A. Vanagaitis, Mamytė
4. S. Simkus, Serenada
5. Stanek-Laumenskienė, Vakarais
6. Stanek-Laumenskienė, Obelių žiedai
7. J. Gruodis, Rūta

1. J. Naujalis, Kad širdį tau skausmas
2. V. Jakubėnas, Ežerėlis
3. V. Jakubėnas, Dukružėlė
4. J. Gaidelis, Debesėlis
5. K. Banaitis, Siuntė Anyta
6. K. Banaitis, Roda, parpulsu
7. K. Banaitis, Tulpės

Kaina \$6.00

POEZIJA IR PROZA

HIGH FIDELITY MONO

1. Laisko laikas
2. Vabalėlis
3. Pakrante
4. Zuvedra
5. Lopsinė
6. Džiaugsmas

Puigūs Andrius
iš apysakos "Sodiev, kvietkai"

1. Tolimas kaimas
2. Sulamita
3. Ugniavietė užgeso
4. Valandos
5. Mano protėvių žemė
6. Rudens romansas
7. Kontrastai
8. Didžioji kryžkelė

Antanas Gustaitis

1. Minoriskai
2. Gera būti dideliui
3. Jaunystė
4. Draugystė
5. Taip smagu, kad sunku
6. Ruduo

Kaina \$6.00

Užsakymas kartu su pinigais siųskite šiuo adresu:

DRAUGAS, 4545 W. 63rd St.,
Chicago, Ill. 60629

Užsakant pridėti 50 centų už kiekvieną plokštelę persiuntimui. Illinois gyventojai taipgi moka 5% mokesčių. Užsakymams į Kanadą reikiai pridėti po \$1.75 pašto išlaidoms.

Lietuvos knygų įrišimai XV-XVIII amžiuose

ALGIRDAS GUSTAITIS

Kai 1967 m. okupuotoje Lietuvoje buvo išleistas Edmundo Laucevičiaus dviejų didelių tomu istorinis ir dokumentinis veikalas „Popierius Lietuvoje XV-XVIII a.“, maloniai buvo nustebinti ne tik visi lietuviai, bet ir naujais kultūriniais Europos duomenimis besidomintis pasaulis. Todėl visai pelyntai Lietuvos mokslų ir mokslo draugijų biennalėje Italijoje (Bolonijoje) autorius buvo apdovanotas aukso medaliu. Buvo ypač gerai įvertintas ir kitose Europos valstybėse.

Neseniai iš okup. Lietuvos gavau nepaprastai vertingą knygą, kuri buvusi išpirkta, kaip sakoma, pirmiau negu buvo nuvežta į knygynus. Tai jau pomirtinis to paties Edmundo Laucevičiaus veikalas apie knygų įrišimus senosioje Lietuvoje. Knyga pavadinama „XV-XVIII a. knygų įrišimai Lietuvos bibliotekose“. Išleido leidykla „Mokslas“ Vilniuje 1976 m. 2000 egz. tiražu. Spausdinta Kaune.

Knyga didelio formato, kietais viršeliais. Turi 122 psl. teksto; santraukas rusų ir anglų kalbomis (po du psl.). Likusių knygų dalį sudaro gerokai per 600 iliustracijų, rodant ten aprašomas knygas.

Šiais laikais lietuviškos knygos didžiąja dalimi nepasizymi gražiu išleidimu. Juo labiau įrišimais, kurie, geriausiais atvejais su retomis išimtimis, yra standartiniai, masiškai paleisti eilinių knygriškių. Labai gaila, kad lietuvių meilė savi knygai yra dingusi, išgaravusi su doleriais ir televizijos švišomis.

Prisimenu, kai Nepriklausomos Lietuvos laikais nemažai kultūringų ar pasiturinčių išikūrusių lietuvių didžiavosi parinktais, išskirtinai gražiais knygų įrišimais. Net gimnazistų tarpe buvo tarpusavyje besivaržančių ne tik knygų gausumu, bet ir jų įrišimų puošnumu. Buvo XXVII Knygos mėgėjų draugija, susirenkanti kiekvieno mėnesio 27-tą dieną pasitarti ir pasidžiaugti nauju, gražiu knygų pasirodymu, patys stengdavosi tokias išleisti ir pan. Į Čekoslovakiją buvo pasiūstas talentingas jaunas knygrišys, kuris, mokslus užbaigęs, nuostabiai puikiai įrišdavo knygas. Esu matęs jo įrišimų, kurių vienas buvo su įvairių rūšių šiaudais, kitas skirtingomis šilkų variacijomis, įpjautyta oda ir t.t. Deja, kažkoks niekšas jį įskundė ir naciai - vokiečiai jį sušaudė Antro pasaulinio karo metu.

Ed. Laucevičius savo puikioje knygoje dalį buvusios knygrišybės amato ir meto nuo XV a. Lietuvoje dalykiškai dėsto. Kadangi tai pirmas, rimtas, didelis tokios rūšies darbas lietuvių kalba ir apie lietuvių knygrišius, tai, kaip jis pats sako, remiasi tik surastomis žinių nuotrupomis. Autoriui pavyko išaiškinti 130 knygrišių, dirbusių Lietuvoje XVI-XVIII amžiais. Aprašo apie 600 knygų įrišimų, kurios buvo laikomos Lietuvos bibliotekose XV-XVIII amžiuose.

Autoriaus manymu, knygrišybės pradžia galima laikyti V amžiu, kada raštus nustota saugoti susuktus, o prirašytus lapus pradėta dėti greta. Ankstyviausia žinoma knyga esanti Evangelija iš VII a., įrišta tarp dviejų drožinėlių ir prabangiai papuoštų medinių lentų (9 psl.).

XV a. pastebėtas didelis vienuolynų susidomėjimas knygomis, jas pradedama vertinti, globoti, atsiranda vienuolių bibliotekų. Vienuolyno knygrišys gaudavo įsakymą „atnaujinti“ kai

kurias knygas, seno viršelio vietoje uždėti naują. Knygos įrišimą papuošęs amatininkas tapo menininku, o knyga meno kūriniu (9 psl.).

Pradedamas rašyti apie Lietuvos knygnešius, autorius E. Laucevičius atremia tendencijas ir melagingus lenkų autorių raštus ir jų knygas apie Lietuvos knygrišius, kuriuos lenkai neteisingai ir sąmoningai klaidingai aptarė. Dar blogiau, kad lenkai kai kurių aprašytų knygų net nematė, o rašė kaip jiems atrodė tinkamiau.

Leidinyje surandame ir naują žodį, kurį galima pradėti plačiau vartoti: asmuo, tarpininkas tarp spaustuvininko ir knygos pirkėjo buvo vadinamas „bibliopola“. Jis rėšo ir pardavinėjo knygas.

Lietuvoje išspausdintos knygos buvo pardavinėjamos Frankfur-

Knygų unifikacijai Vilniaus universiteto bibliotekoje: N. Koperniko „Apie dangaus kūnų judėjimą, 1543 m.; vie-
na iš Žygimanto Augusto dovanotų knygų.

Nepakaliojami senosios Vilniaus universiteto bibliotekos lobiai

te, Mainze, Leipzige ir kitur.

Paalfaceiui skelbiamas žinomų knygrišių sąrašas, dirbusių Lietuvoje. Kai kurie jų plačiau aptariami, net jų vedybos, net kokią vaiką kada pakrikštijo ir t.t. Atrodo, autoriui nebuvo leista į knygą įtraukti miestus ir vietas, kurios šiuo laiku nėra okupuotos Lietuvos sąvokoje, todėl labai daug asmenų, vietovių, kurios aptariamais laikais buvo lietuviškos, knygoje nėra. Tai būsimų autorių veiklos plotai, kurie turėtų būti išleisti ir deramai suregistuoti.

Anais laikais knygrišiai buvo susiorganizavę į cechus, šiais laikais sakytume į unijas. Pagal cechų paliktus dokumentus daugelį dalykų pavyko gana tiksliai išaiškinti. Greta knygrišių buvo ir „futliarininkai“, kurie gamino įvairias dėžutes knygoms įdėti. Jie taip pat gamino dėžutes laikrodžiams, žiedams, papuošalams, veidrodžiams, peiliams, muzikos instrumentams ir pan.

Atskirai aptariamos įvairios knygų įrišimo technikos, knygų nugarėlės, priešlapiai, knygų apkaustai ir segtuvai.

Atskiras skyrius knygų įrišimo puošimui. Metaliniai kietviršiai knygos nugarėlėje dažniausiai būdavo pagaminami auksakalių. XV a. pabaigoje spausduose imama vartoti sudėtingesni ornamentai, kurie buvo graviruojami labai įvairiai. Kai kurie knygrišiai vartodavo šimtus skirtingų išpaudų, naudojamų skirtingoms knygoms papuošti (37-38 psl.).

Aptariami skirtingų stilių ir rūšių odiniai knygų įrišimai. Čia vėl taikliai atremiamos lenkų paskleistos neteisybės apie lietuvių knygrišius. Lenkų knygrišiai dažnai naudodavo lietuvių knygrišių raizytus spaudus (63 psl.). Lenkijos knygrišiai vartojo ir Vilniaus kalykloje pagamintas plokšteles knygoms papuošti (67-68 psl.).

Visi E. Laucevičiaus teigimai yra gausiai ir stipriai dokumentuoti. Kiekviename puslapyje yra po keletą, ar keliolika ištraukų, citatų, išnašų. Beveik kiekviena aptariama, aprašoma knyga turi viršelių, nugarėlių nuotrauką ar net keletą iliustracijų.

Atidžiai knygą skaitant, galima surasti įvairių duomenų ir kitomis temomis. Sakysime, 73 psl. rašoma, kad Lietuvos Statutas parašytas 1529 m. popieriuje su vandenženkliais, ir nurodoma kur tuo reikalu rasti daugiau duomenų.

Atskiras skyrius Lietuvos Didžiųjų Kunigaikščių bibliotekų knygų įrišimams. Pirmieji Lietuvos Didžiųjų Kunigaikščių bibliotekos knygų įrišimai autoriui pavyko išaiškinti iš Žygimanto Senojo laikų (1506-1548 m.). 1826 m. J. Lelevelis paskelbė Lie-

tuvos Metrikoje rastus knygų sąrašus.

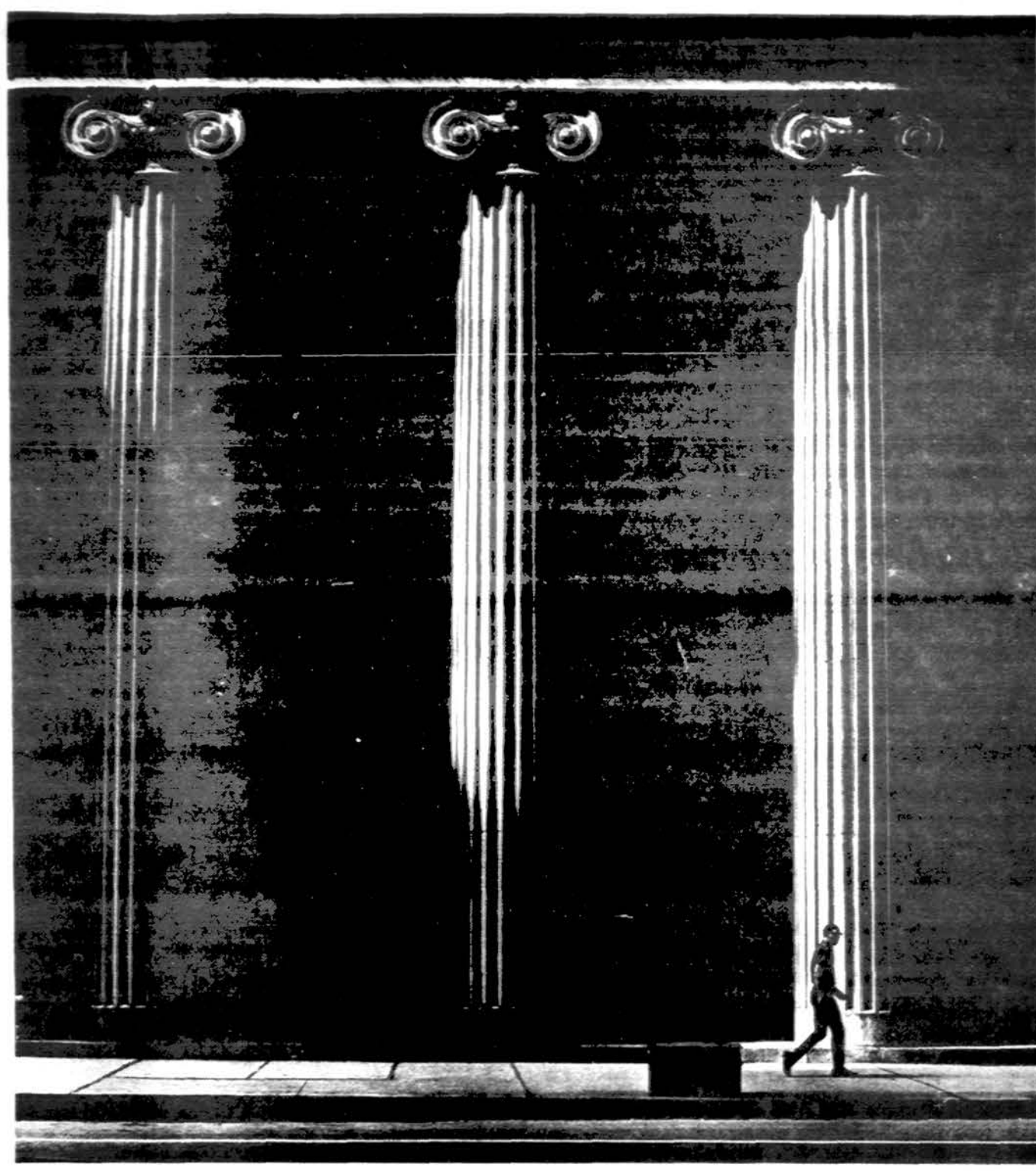
Autorius atkreipia dėmesį į lenko S. Dahl 1965 m. Wrocław'e išleistą „Knygos istoriją“ lenkų k. „Dzieje książki“, kur autorius vertimuose sąmoningai iškreipė originalias mintis. Viskas pakreipta lenkų naudai, Kai kurias tokias prasimanytas mintis E. Laucevičius pagrįstai atremia: „Šios žinios prasimanytos, nes nėra nė vienos Chmelio paskelbtos sąskaitos, iš kurios būtų matyti, kad bent viena Žygimanto Augusto knyga būtų buvusi įrišta Krokuvoje, tuo tarpu sukaityti apie išmokėtus pinigus knygrišiams, rūšius knygas Vilniuje, yra net keturios. Remdamasis sąskaita, pagal kurią apmokėta auksakaliui Jonui už spaudų superekslibrisams išraižymą, Kolankovskis teigia, kad spaudai buvo raizomi Krokuvoje auksakalio Jono. Tai neteisinga. Raizę spaudus karališkasis auksakalys J. Gundas (Ioannes Gund) gyveno ir dirbo Vilniuje“ (113 psl.).

Kaip puiku, kad E. Laucevičius sugebėjo ir nesibijojo pataisyti lenkų melą ir neteisybę! Būtų tolygiai puiku, jei mūsų proistorikai, istorikai, geografs, kalbininkai ir kitokie nesibijotų ir ištengtų pataisyti daugybės svetimųjų pataisyti ir melagingai išpirstų neteisybių lengvatikiams. Prieduose yra kai kurių raštų — dokumentų vertimai į lietuvių kalbą.

Veikalas yra gausiai dokumentuotas, įdomus ir nepaprastai vertingas istoriniu — kultūriniu požiūriu mūsų tautai. Dauguma svetimųjų neteisybių ir melų apmulkintų lietuvių, tikriausiai net nebuvo girdėję apie viduramžių lietuvių knygrišius.

Knyga įrišta į menkokus, kietus viršelius. Turi gražų aplanką su įrašu: Edmundas Laucevičius KNYGŲ ĮRIŠIMAI.

Edmundas Laucevičius (1906-1973 m.) lietuvių senovės pradėjo daugiau domėtis, būdamas nepriklausomos Lietuvos diplomatinėje tarnyboje. Besikalbant su svetimaisiais, tie nuolatos paklausdavo apie lietuvių tautos senąją kultūrą, ir Laucevičius ne-

Šviesa tamsoje

Nuotrauka Algimanto Kežio, S.J.

Nauji leidiniai

Antanas Rubšys, RAKTAS

I NAUJAJI TESTAMENTA. Pirmoji dalis. Bendrija: Sąjūdis. Išleido „Krikščionis gyvenime“ 1978 m. Knygų serija Nr. 16. Kalbą tikrino Petras Balčiūnas. Įrašus piešė Telesforas Valius. Žemėlapius paruošė Juozas Andrius. Meniška apipavidalino ses. Ona Mikailaitė. Nuotraukos Antano Rubšio. Spausdino N. Pr. Marijos seserys, I.C.C., Putnam, CT 06260. Leidinys kietais viršeliais, 394 psl., kaina — 8 dol., gaunamas ir „Drauge“.

Rimtai paruoštas veikalas sukiristytas į dešimt pagrindinių skyrių. Skyrių temos jau ryškėja iš jų antraščių: I. Naujasis Testamentas: Bendrija ir jos savimone, II. Bendrijos lopšys istorijoje, III. Senojo Testamento tauta: Izraelis, IV. Krikščionybė: Naujosios sandoros bendrija, V. Jėzus — naujojo amžiaus pranašas, VI. Jėzaus žodžiai ir darbai: Evangelija pagal Morkų, VII. Dievo Bendrija visiems, VIII. Paulius apaštalu tarpe, IX. Pauliaus išminties samprata, X. Pauliaus Dievo Tautos samprata.

Gale dar nurodoma svarbesnė literatūra, duodamas naudoti Šventraščio citatų sąrašas ir vardynas.

Autoriaus įvadiniamе žodyje, be kita ko, sakoma: „Mūsųose apie Šventąjį Raštą labai mažai

turėdavo gerų atsakymų. Taip nutarė surinkti duomenų. Ir štai, po ilgų ir įtemptų tyrinėjimų daugelyje pasaulio bibliotekų, archyvų parengė tris nepaprastai didelės reikšmės veikalus: Popierius Lietuvoje XV-XVIII a. (du tomai), XV-XVIII a. knygų įrišimai Lietuvos bibliotekose. Ir okupu. Lietuvoje kilnūs asmenys rengia kitą jo pomirtinį veikalą: Juvelyrinis menas Lietuvoje XV-XVIII a. Tai vėl bus staigmena, nes daugelis lietuvių „kultūrininkų“ mano, kad senovėje lietuviai vargu įstengtų nusikalti geležinę pasagą arkliai...
Iš tikrųjų lietuvių tautos kultūra yra kur kas didesnė ir senesnė, nei daugelis mano. Ir tokie kaip Edmundas Laucevičius sąjaukė kultūrą, ir Laucevičius ne-

rašyta. Esame ne tik neturtingi rašijai apie Dievo žodį, bet ir atsilikę nuo kitų krikščioniškųjų tautų. Raktas į Naujajį Testamentą siekia bent dalinai šią spragą užpildyti. Veikale yra dvi dalys: Bendrija — Sąjūdis ir Bendrija — Organizacija. Siekiama būti ir moksliška atsakingu ir lengvai skaitomu. Norėta Dievo pokalbį su žmogumi aprašyti laiko ir vietos rėmuose. Užtat ir kreipta daug dėmesio į istorijos, Naujojo Testamento raštijos ir teologijos (galvojimo tikėjime apie Dievo užmojų ir veiklą Jėzuje Kristuje) sampyną.

LAIVAS, 1978 m. liepos mėn., Nr. 7. Religinio ir tautinio gyvenimo mėnesinis žurnalas. Leidžia Marijonų vienuolija. Redaguoja kun. J. Vaškas, MIC. Žurnalo metinė prenumerata — JAV ir Kanadoje — 4 dol., kitur — 5 dol.aa

Apie Dieviškąjį sėją rašo J. Vaškas, mūsų laikų stigmatizuotoji Teresė Neumanaitė prisimenama A. Diemedžio, minimas kun. Antano Kelpso jubiliejus, Amerikos gerumus išskaičiuoja kun. J. Prunskis, spausdinamas

Paskirtos premijos Lietuvoje

Kasmetinės, vadinamos Respublikinės premijos šiemet Vilniuje jau paskirtos. Laureatai yra šie: poetei Violetai Palčinskaitėi premija teko už rinktinę vaikams „Namai, namučiai“; muzikinė premija paskirta kompozitoriui Jurgui Juozapaitiui už simfoniją „Rex“; teatro srityje pabrėžtas aktorius Vytautas Paukštė už ryškiuosius vaidmenis Klaipėdos dramos teatre; dailininkei Janinai Malinauskaitei paskirta premija už dekoracijas Kauno valstybiniam dramos teatre; skulptoriui Kęstučiui Patamsiui premija duota už monumentinę skulptūrą, o dailininkui Algimantui Stoškui — už vitražus.

Tenykštėje spaudoje, skelbiant premijų paskyrimą, pirmiausia rašoma štai kas:

„Lietuvos KP Centro Komitetas ir Lietuvos TSR Ministrų Taryba, apsvaustę darbus, kuriuos pateikė Lietuvos TSR respublikinių mokslo ir technikos premijų komitetas ir Lietuvos TSR respublikinių literatūros ir meno premijų komitetas, paskyrė 1978 metų Lietuvos TSR respublikines premijas“.

O tai reiškia, kad premijas galutinai skiria, ne tos ar kitos srities specialistų jūrų komisijos, ne daugiau ar mažiau kompetentingi kokie nors komitetai, bet tiesiog partijos centro komitetas ir ministrų taryba. Kokia panikiška baimė, kad tik nepareitų partijos akims netinkamas kandidatas! Jeigu taip Vakarų pasaulyje valdžios ir partijos kontroliuotų galutinai kultūrinių premijų paskyrimą, tai tikrai prasiždėtų čia demonstracijos, visi juoktųsi iš tokio premijų skirstymo, o save bent kiek gerbiantys kultūrininkai atsakytų tokias premijas ir priimti. Kitaip komunistinėje diktatūroje — atrinktųjų premijai tiesiog komišku rimtumu turi jas priimti ir saldiškai padėkoti. Žinoma, tokias premijas labiausiai ir garantuoja lietuvių sukurtais monumentais okupacinės armijos kariams, „išvadavusiems“ šiaurinius, arba lietuvių vitražai memorialiniame Lenino centrai Ulyjanovske.

PATIKSLINIMAS

Birželio 24 d. „Draugo“ literatūros priede, straipsnyje „Šeštoji Pabaltijo studijų konferencija“, i literatūros teorijos ir kritikos sesijos aprašymą įsivėlė klaida. Toje sesijoje prof. Leta Kelertienė savo pranešime neminėjo, kaip rašoma straipsnyje, jog dr. Greimo raštai „bus netrukus spausdinami ir Lietuvoje“.

Vlado Šlaito naujas eilėraščių, nuotraukomis prisimenama kun. Jono Kardaško, MIC, kunigystės 50 metų sukakties šventė. Gale duodama įvairi religinio gyvenimo kronika. Žurnalą ypač puošia ses. M. Mercedes piešiniai.

DVIDEŠIMT AŠTUNTASIS “DRAUGO” ROMANO KONKURSA S

1. Dienraštis „Draugas“ skelbia dailiosios prozos romano, apsakos dvidešimt aštuntąjį konkursą. Rankraščius įteikti paskutinė data yra 1978 m. lapkričio 1 d.

2. Geriausiojo kūrinio autoriui skiriama 1,000 dolerių premija, kurios mecenatas yra Dr. Jonas Gilaudis.

Komisijai neradus tinkamo kūrinio, premija nesiskiriama.

3. Kūrinio sluzetą pasirenka patys autoriai. Rankraštis turi būti parašytas mašinėle, nemažesnis kaip 200 romaninio formato puslapių.

4. Kūrinys siųsti adresu: Dailiosios prozos konkurso komisijai, Draugas, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.

5. Sprendimo beaiškinamui laiduoti autoriai turi pasirašyti slapto vardžiu, o atskirame uždarame voke pažymėti savo tikrąjį pavardę ir adresą, telefoną, ten pat įrašant kūrinio antraštę ir pasirinktąjį slapvvardį. Teisėjų komisijai išrinkus premijuotąjį kūrinį, atidaromas tik laimėjusio autorius voka.

6. Tūkstančio dolerių premiją gavęs autorius be papildomo honoraro pirmosios laidos teisę perleidi „Draugui“, įskaitant teisę spausdinti dienraštyje ir išleisti atskiru leidiniu arba tik išleisti atskiru leidiniu. Premijos nepaėmęs, autorius spausdinimo sąlygas nuspręsus, susitarę su „Draugu“.